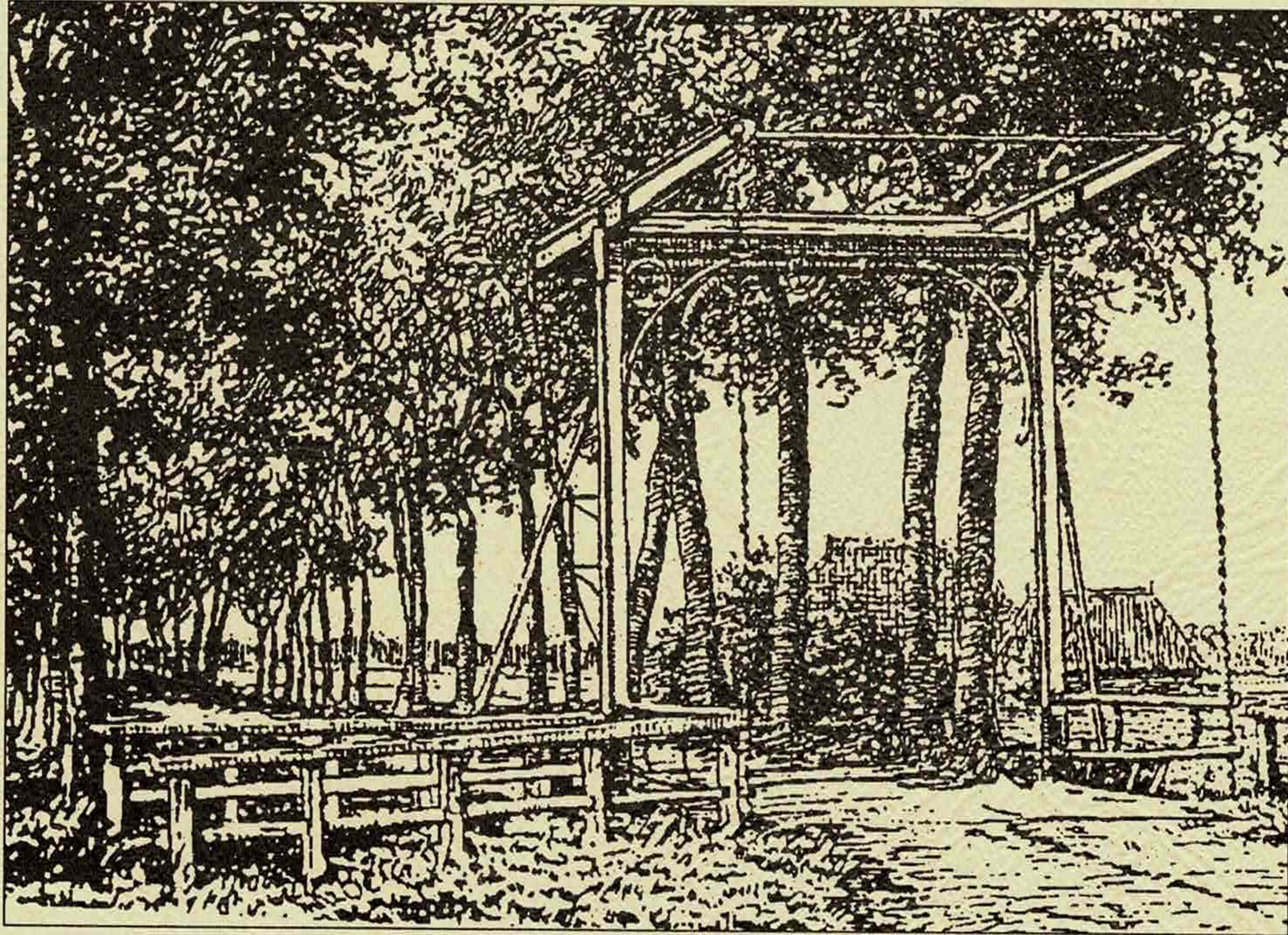

*Sierd de Vries
vertelt ...*

Voorwoord

Dit jaar is het vijfjaar geleden dat de eerste BAKBROGGE, dorpskrant van Oudega verscheen. Ons eerste lustrum !

Om dit niet zondermeer voorbij te laten gaan, ontstond bij de redactie van de BAKBROGGE het idee onze lezers iets aan te bieden.

Op de rubriek "Sierd de Vries vertelt", die vanaf september 1992 tot en met december 1994 in de BAKBROGGE is verschenen, kregen we vele reacties, van zowel jonge als oudere lezers.

Dit deed de redactie besluiten om "Sierd de Vries vertelt" in boekvorm uit te geven.

Wij wensen u veel leesplezier, met momenten van herkenning en goede herinneringen.

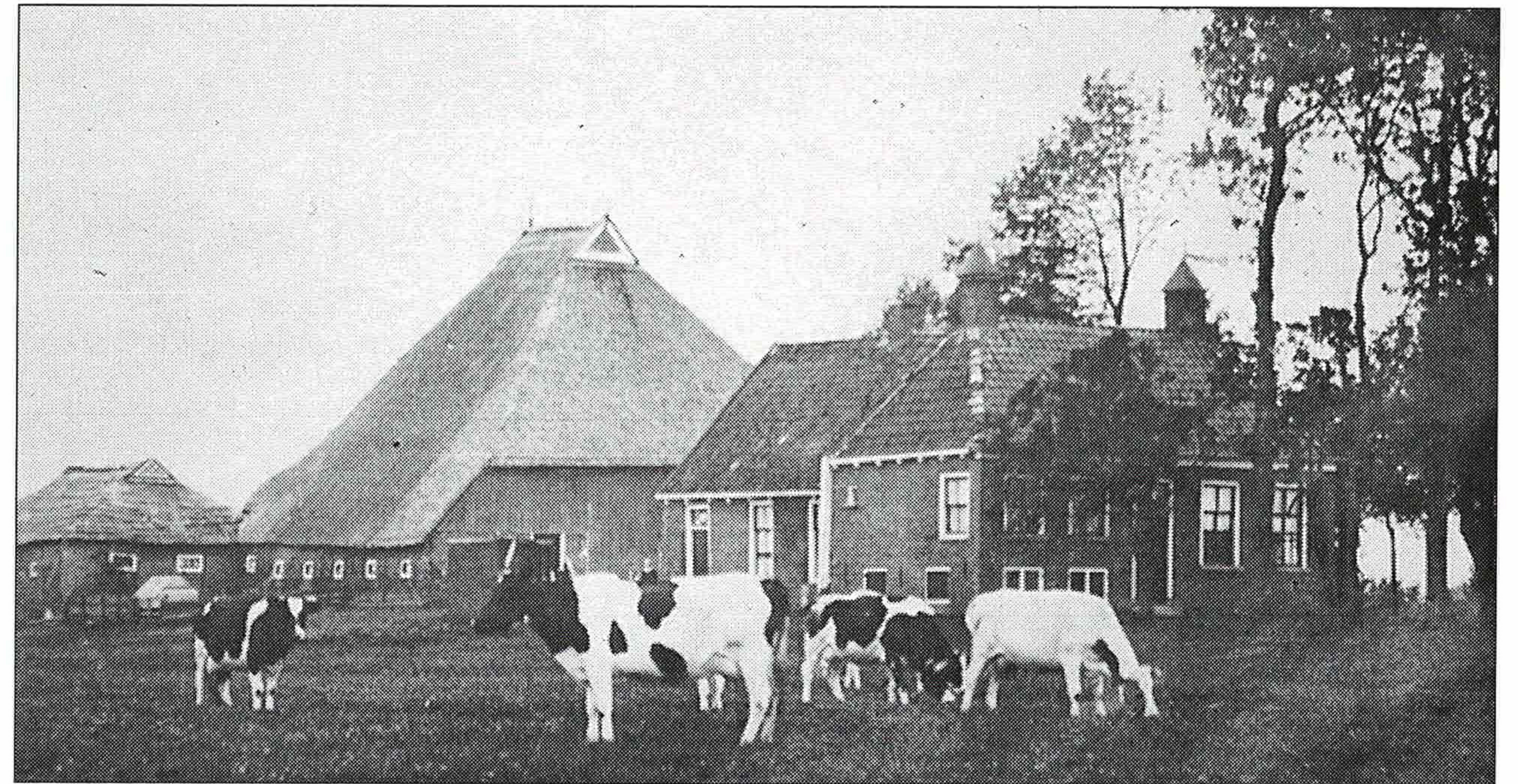
De redactie van de BAKBROGGE

Sierd de Vries vertelt

Door dezen wil ik tragten om u een beeld te geven van de toestand 1900 – 1915 te Oudega. Ik zal maar beginnen in de Jan Durkspolder, want daar woonden wij vanaf 1902 – 1910. Dat was toen een geweldige toestand. In de voorige jaaren had Jan Durks de Jong die polder uitgeveend. Die turf ging allemaal naar Holland met skeepen. Hij was ook een turfskipper maar er zat onderneeming in hem en hij begon met verveenen en liet de turf door andere skippers vaaren.

Toen de veen er uit was heeft hij er dijken omheen laten vaaren. Die dijken waren meest van terpaarde en die waren erg hoog. Wij woonden midden in de polder en die stond op een hoogte zoodat wij het water als dat hoog was niet zoo vlug in huis hadden.

Verder naar het noorden, vlak bij de dijk stond nog een boerderij, daar woonde Bartele Reitsma, die stond veel laager. Dan stonden er twee groote moolens in. Die moesten er nog staan, wat zou het dan een prachtig landskap zijn.

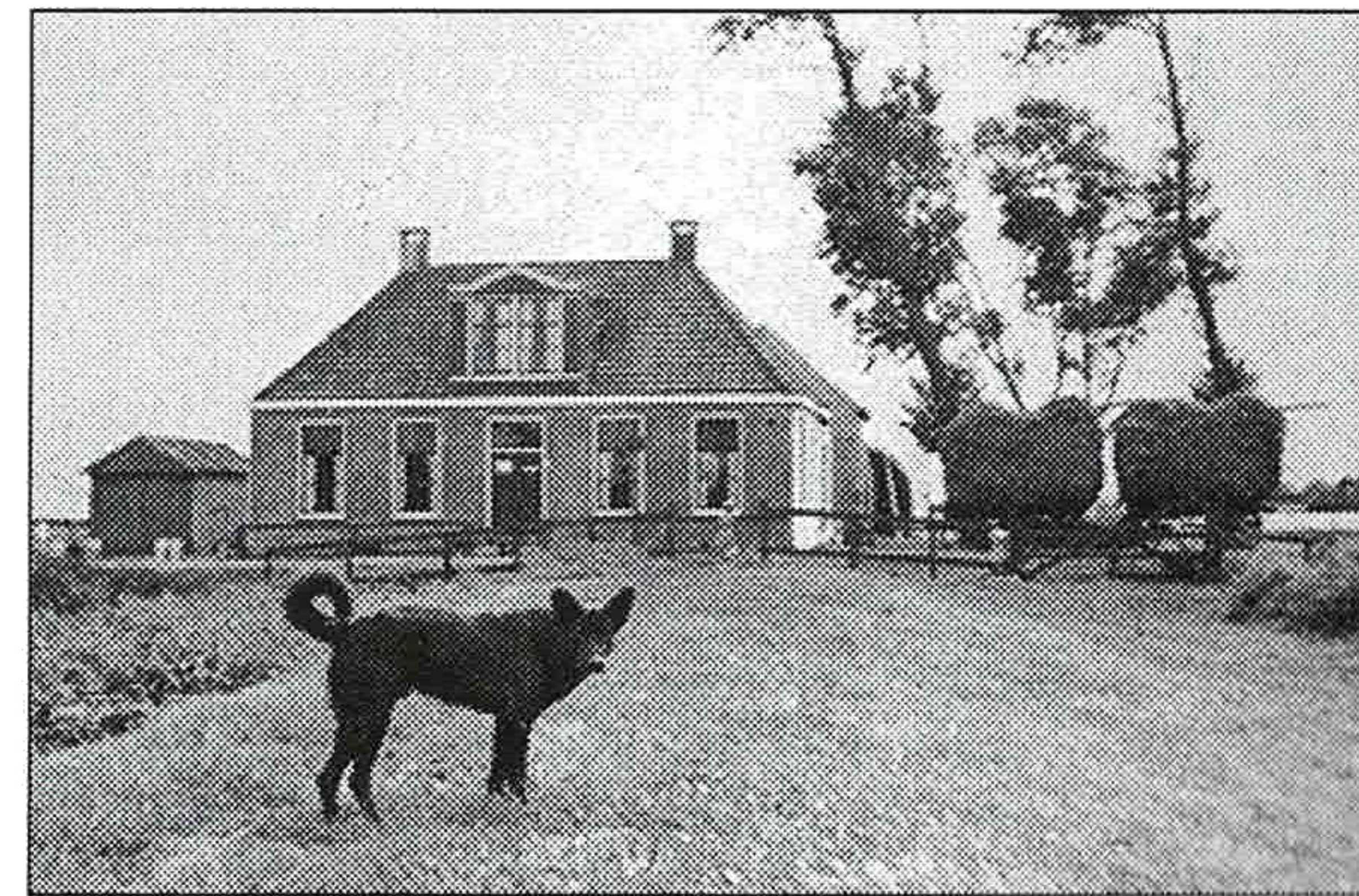

De boerderij van Jan Durks de Jong

Op de westkant stond de groote molen en daar stond nog een oude veenkeet bij. Daar woonden Rentze en Tjetje, daar zijn de Postma's uit Eernewoude nog uit voortgesproten. Willem Postma trouwde met Wietske Herder. Toen Willem verkeerding had met Wietske ging ik vaak met hem mee als hij te vissen ging. De polder lag toen midden in het water. Als het in de herfst begon te onweeren en te stormen, dan was het in een paar dagen één groote zee en dan zagen we tot Wartena en Grouw en Smalle Ee één groote zee. Er stond toen ook nog nergens een boom want die werden in die tijd altijd uitgeroeid om het riet te beschermen. Ik weet nog best dat het water zoo hoog stond dat de skeepen met leem voor de dijk bij de heele polder langs voeren. Dat waren Bauke en Willem de Vries, die hadden toen skeepen om de 20 ton.

Er was toen nog geen Eernewoudster polder en in Teakezijl stond ook nog geen gemaal. Als het water weer weg zou dan moest dat door de sluizen en dan moest er een oostenwind komen, dan konden de sluizen open. We voeren met de skouw vanaf de molen, die stond waar nu nog het gemaaltje staat, dwars over op Siebren Elzinga aan, waar nu Teunis en Tine wonen (Wolwarren 1). Maar als het hoog water in de polder was voeren wij eerst met een skouw naar de dijk. Nu ga ik eerst naar de Hoodammen.

In de zomer konden wij erheen lopen en dan was het daar en prachtige omgeving, maar bij de winter moesten wij vaaren. Als het water hoog was voeren we skuin over op de Hoodammen aan. Waar nu dat nieuwe boerderijtje staat (Verhagen, Headammen 8) waren toen diepe petgaten waar Willem Postma altijd viste. En dat stuk ernaast ten westen daar stond een moolen in en dat behoorde aan fam. de Boer die op de Hoodammen woonde. Op de Hoodammen stonden twee huizen: een boerderijtje en een oud kafeetje.

Café "Hoodammen"

Dat stond waar nu het jagthaventje is en de boerderij stond waar het oude witte huis was (kafee de Hoodammen) en waar nu de woning van de brugwagter is. Omstreeks 1905 is de boerderij afgebrand door de bliksem. Tj. van Maazen (die in het kafee woonde) heeft er het witte huis op gebouwd.

Later is het oude huis bij de brug afgebroken en heeft de gemeente het huis van van Maazen gekocht voor brugwagterswoning. Er lag toen een oude houten brug die al spoedig werd vervangen door een nieuwen want de skeepen werden grooter zodat de brug te smal werd voor de skeepen.

Het witte huis dat Tj. van Maazen liet bouwen op de plaats van de afgebrande boerderij op de Hoodammen. Voor het kafee staan twee wagens met hooi die van de Hoge Warren kwamen. Het was meestal de gewoonte om even "oan te stekken" wanneer men met het hooi naar huis ging. Men moest trouwens altijd even naar binnen want er moest 10 cent bruggegeld per dag en per wagen worden betaald wanneer men over de brug ging. Bleef men een nacht over in het land, wat vaak gebeurde want de boeren kwamen vaak ver weg, dan moest er 20 cent worden betaald, voor elke dag een dubbeltje.

Nu gaan we even de Hogewarren over, dat was een groote vlakte, daar stond niets anders dan een baaken voor de skeepen. Die stond waar nu "Ie Sicht" staat. Verder was het één vlakte. Er lag een weg door, die was vooreen aan wat opgevuld met puin. Aan iedere zij lag een slootje en dat waren haast alle sloten. De perseelen werden gescheiden met een diepe greppel. Het waren toen meest groote eigenaaren. De perseelen

werden meest aangeduid met een bord dat de naam van de eigenaar vermeldde. Ik zie ze nog staan: de tien mad van Sietsma, de negen mad van Sietsma, de negen mad van Meijer, de tien mad van Scheurleer en de zes mad van..... en ga zo maar door.

Het was toen egt blauwgras, het liep in de herfst onder water en het kwam er in het voorjaar weer zwart booven. Dan was het beslijkt, dat was toen bemesting. Er groeide een beste vrugt gras op. Het werd maar één keer gemaaid en dat moest voor 1 augustus. Wat er dan later nog groeide dat bleef erop en dat moest onder water verrotten, dat was de bemesting.

De eerste koeien heb ik daar gezien dat was in 1911, dat was een heele drooge zomer en toen heeft Sjirk v.d. Burg uit nood de melk-koeien er geweid. Hij woonde in Opeinde en had niets meer voor de koeien. Maar het gebeurde ook wel dat het hooi er nog niet was dat het onder water kwam. Dat was dan een groote ramp want het waren allemaal kleine boeren. Ze kwamen uit Ureterp, Drachtster Compagnie, Rottevalle, Opeinde en Oudega. Toen werd er besloten om er een zomerdijk omheen te leggen en dat werd aanbesteed aan Boltje van Heerenveen. Er werden toen verscheidene slooten in gegraven en van die grond werd een laagdijkje aangelegd, zodat het winters weer onder water kwam en dan zou het weer beslijkt worden. Maar die berekening kwam niet uit.

Het slijk bleef voor het dijkje hangen en het blauwgras verdween en er kwam een andere vrugt voor in de plaats die erg verslegterd was. In die tijd is ook de moolen gebouwd (bij "Ie Sicht") maar het bleek al gauw dat de moolen het water niet zo gauw weg kon krijgen en als er veel regen kwam dan stond het agter nog in het water.

In de dertiger jaren zijn er zwaardere dijken omheen gekomen en werden de eigenaaren verplicht om hun perseelen af te bakenen met een sloot en toen zijn de boeren begonnen met kunstmest strooien. De maadverhuurings (grasverkopingen) hielden op en het werd voor jaaren aanéén verhuurd. Toen waren er nogal veel Oudegaasters die een perseel huurden totdat de ruilverkaveling kwam.

Nu wil ik van de Hooidammen naar Oudega maar eerst moet ik nog vermelden dat in die tijd het hooi allemaal met het skip gevaaren werd, want de weg was zoo slegt dat er haast met geen paard en waagen te koomen was.

De agterend op de Hogewarren was in het geheel niet verhard. Daar namen ze dan wat takkebossen voor mee in de grootste gaaten. Als het zover was dat het hooi klaar was dan kwamen de Drentse skippers en dan had elk vaak zijn eigen skipper. Zoo ging het ook met Reinder Jacobi.

Maar toen het volgend jaar de skipper alleen was vroeg Reinder: "Waar is de vrouw?", toen zei hij: "Dat kon niet langer Reinder, want zij was aan de drank".

Nu ga ik op Oudega in. De weg van de Hooidammen langs dan komen we eerst bij Brêgeham waar nu Harm Elzinga woont. Daar was de weg erg laag en stond dan ook eerst onder water als het water opkwam. Langs Harm was een oud vaarwater. Volgens overlevering moet dit vroeger de oude skeepvaart geweest zijn, die liep ten westen van het huis naar het noorden, naar de Rijdsloot, langs de Geeuw naar de Kruisdobbe. Naast de weg, vlak er tegenaan, lag een diepe pet, die was uitgebaggerd. Waar het huis opstaat was allemaal diep water.

Maar toen ongeveer 1912, werd de geul in de Wijde Ee uitgebaggerd en dat hebben ze daar opgespoten. Later heeft Gurbe Veenstra daar de boerderij op gebouwd. In die tijd stond er van de Hooidammen tot Age Hospes niets. Als wij de weg verder langs gaan komen wij bij "Bar Fjild". Dat was in die tijd Ruurds-onland. Dan komen we bij de wijk die naar de Wijde Ee loopt. Die was er toen nog niet. Daar lag een sloot en op de weg daar stond een wringe, dat was een heele zware hekke (Wringe = draaibaar landhek). Naar de noordkant liep ook een sloot en dan begon de Dykfinne.

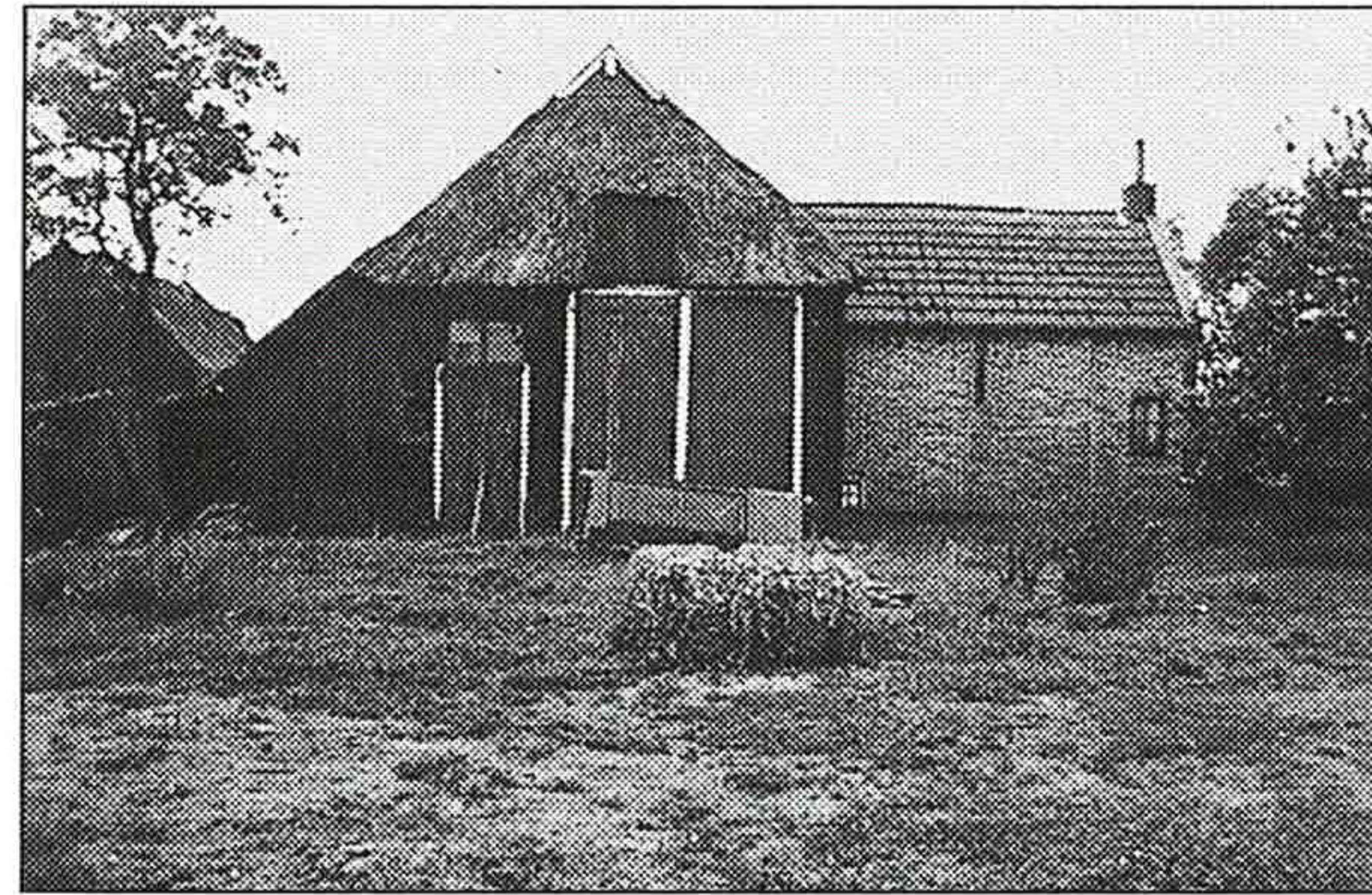
Wolwarren

De wijk langs de weg naar Teunis Elzinga (Wolwarren 1) was er ook niet, dat was één groot stuk dat liep tot de Kooi en tot Stobbehoek en tot waar nu de tennisbaan (J. Huisman) begint. Op de noordkant stond ook weer zoo'n wringe voor de Skeane Heawei.

Voor het huis van Age Hospes (toen woonde daar Ljibbe Stelwagen) lag een sloot en dan moest je je maar voorstellen dat op de heele wereld niets stond.

Waar Wiebe v.d. Lei nu woont, tegen dat land lag ook zoo'n laag eindje weg en dat noemden wij het sintelgat. Dat land was meest onder water. Bij de zomer konden wij daar mooi pootjebaden, maar er lagen ook nog diepe plassen in. Het is ook nog gebeurd dat het winter was, maar het ijs was nog niet sterk dat vader er langs kwam en dat er zes meisjes in een wak lagen. Vader heeft ze er met moeite uitgehaald. Eén was al buiten kennis, dat was een dogter van M. Sibma.

Dat er agter staat daar woonde Gosse Deelstra, de grootvader van Oebele Deelstra (Buorren 25). Ten oosten van de weg die er nu ligt, aan het pad, stond een oud huis, van vooren steen en agter hout. Daar woonde Pieter Pool. Pieter en Lieuwkje die hadden twee zonen en daar was Lolke Wiersma als pleegkind. De oudste zoon Jeen begon daar met een slagerij en Louw begon met een timmerzaak en Pieter had vier koeien allemaal in dat oude huis. Maar toen hebben ze er een schuurtje agter gebouwd en nu kon de zaak maar doorgaan.

Het huis van Pieter Pool, de slagterij was agter het woongedeelte en de timmerwinkel in de schuur. In het schuurtje links stonden de koeien

Er agter, ten zuiden, stond ook nog een oud huisje. Daar woonde in die tijd Jan Elzinga, die was daar barbier. Daar gingen de klanten zaterdagsavonds heen: vijf cent voor scheeren en vijf cent voor knippen (later Nutte en

Aukje Swart). Dan stond er nog een huisje, dat was niet veel, maar dat stond nog vijfhonderd meter ten zuiden, midden in het land dat nu van Otto Kooi is.

Dan is er nog één gebouwd op het stuk land ten oosten van Pieter Pool. Dat is omstreeks 1903 gebouwd en is al jaaren geleden weer afgebroken.

Op het stuk land ten oosten stond ook een oud huis. Dat was de voerend van een groote boereplaats, en de schuur was afgebroken.

De voerend was wat dicht gemaakt en geschikt gemaakt voor twee gezinnen.

Toen woonden Berend Riemersma er, (dat was de grootvader van Jelle Wikke), en Wopke Ritsma. Het was toen een geweldige arme tijd. De plaats aan de oostkant daar woonde Eeuwe Riemersma en later heeft Auke Jurjens de Vries daar nog een huis agter gebouwd, waar in het laatst Meindert Draaisma woonde. De weg die nu naar de Gealanden loopt was toen ook de reed voor de Gealannen.

De oude plaats van Eeuwe Riemersma dat was een Sietsma-plaats, die komen we verder wel meer tegen. Die zijn omstreeks 1906 allemaal verkogt. Eeuwe Riemersma kocht het meeste land en bouwde op het slotstee, waar Sjoerd nu woont, een nieuwe plaats.

Daar heeft hij niets aan gehad, want tijdens het bouwen is hij overleden. Klaas Duursma, een timmerbaas uit Opeinde, die hem bouwde overleed ook tijdens de bouw.

Paulus v.d. Wal kocht ook een paar perseelen land en bouwde daar een boerderij op, waar Bosma nu woont (Geasten 8).

Nu beginnen wij weer op de Hooiweg bij het oude plaatsje waar Meint Faber woont. Dat stond maar alleen aan de Hooiweg, tot aan het "nootenbosje", waar nu Pieter de Boer een nieuw huis heeft gebouwd. In het oude huisje woonde Gerrit Ritsma.

Het huisje van Gerrit Ritsma in het nootenbosje

Waar H. Mulder nu woont is omstreeks 1905 gebouwd en waar Dirk de Vries nu woont dat was veel later, in 1923, dat liet Paulus Aukes de Vries bouwen. Dat huis naast H. Mulder was nog weer later.

De Skeane Heawei was een vreeselijk pad. Het was een zandwoestijn. De eerst verharding was pas om 1915 en toen werd het beter. Ook aan het regte eind naar de hoofdweg stond niets. Het oude pad lag er toen ook al en dat gingen wij altijd langs en dat doen wij nu ook en dan komen wij bij de

plaats waar nu Sjoerd Riemersma (inmiddels Jacobi) woont. Dan moet je in 1900 al het andere wegdenken. Het huis van Foppe de Vries is het eerst gebouwd. Dat was op de "keukentuin", daar was vroeger de groente- en kruidentuin van Great Haersma-State. Dat heeft Pieter skipper laten bouwen voor Migiel en Corneliske, die was bij hen grootgebracht, ze hadden zelf geen kinderen. Maar ze hebben er niet lang gewoond en zijn vertrokken naar Amerika. Nu staan wij op de Great Haersmawei. Dat was in die tijd het Oebele-reedsje. Die kamp land werd ook verkogt. Jan Vaartjes mogt graag wat strijkersgeld schrijven en zoo ik mij nog kan herinneren beschreef hij de kamp voor f 800,--. Dat werd niet weer verhoogd en dat was een "bolle", zoo noemden ze dat in die tijd. Vaartjes liet er een huis op bouwen en verhuurde het aan Meindert Deelstra, de vader van de wed. Broor Roorda Folkje. Hij kreeg het land erbij en had wat koeien op. Het land werd ingezaaid, want het was een boukamp. Het huis wordt nu nog bewoond door de wed. E. de Jong, Eedze Jitske. Toen was het huis waar Hendrik Sierds de Vries, (no.7) nu woont aan de beurt. Dat lieten Rein Spoelstra en zijn twee zusters bouwen. Er kwam een berg met een veestalling agter en daar was Rein boer. Sjoerd Teijema was waagenmaker en liet dat huis bouwen waar de wed. van Hendrik de Jong (nu Bertus de Jong) woont.

Meester Bosma liet het huis bouwen waar nu Harm de Jong woont en Auke de Boer dat van Sietse Reitsma.

Later liet Jogem v.d. Meulen dat bouwen waar Harm en Maaïke lang hebben gewoond en toen liet Vaartjes nog bouwen waar Dreewes woont voor Douwe Herder.

Maar die verkogt het al gauw weer aan Dreewes en Ankje Tjeerdsma.

Dreewes verkogt een terreintje aan de Gereformeerde kerk en daar kwam het gebouwtje op waar Menze Tjeerdsma nu woont.

Great Haersmawei 19

Het laatste heeft Gerrit Aukes de Vries gebouwd en op één na laatste dat van Eppie Bosma (no 19) in 1922.

Het huis van Hendrik Boukes de Vries heeft Bouke voor zijn dochter Janke (Gelf Elzinga en Janke) laten bouwen in 1921 ongeveer.

De Dwarssingel daar stonden twee rijen groote boomen langs en de Bosk was een stuk weiland, daar stond niets. In het hoekje waar Piebe de Jong nu woont, stond een klein oud huisje met een veestalletje er agter. Waar de weg nu ligt dat was een mooi laantje en ten oosten was een vijver.

In het hoekje waar Piebe de Jong nu woont, stond een klein oud huisje met een veestalletje er agter

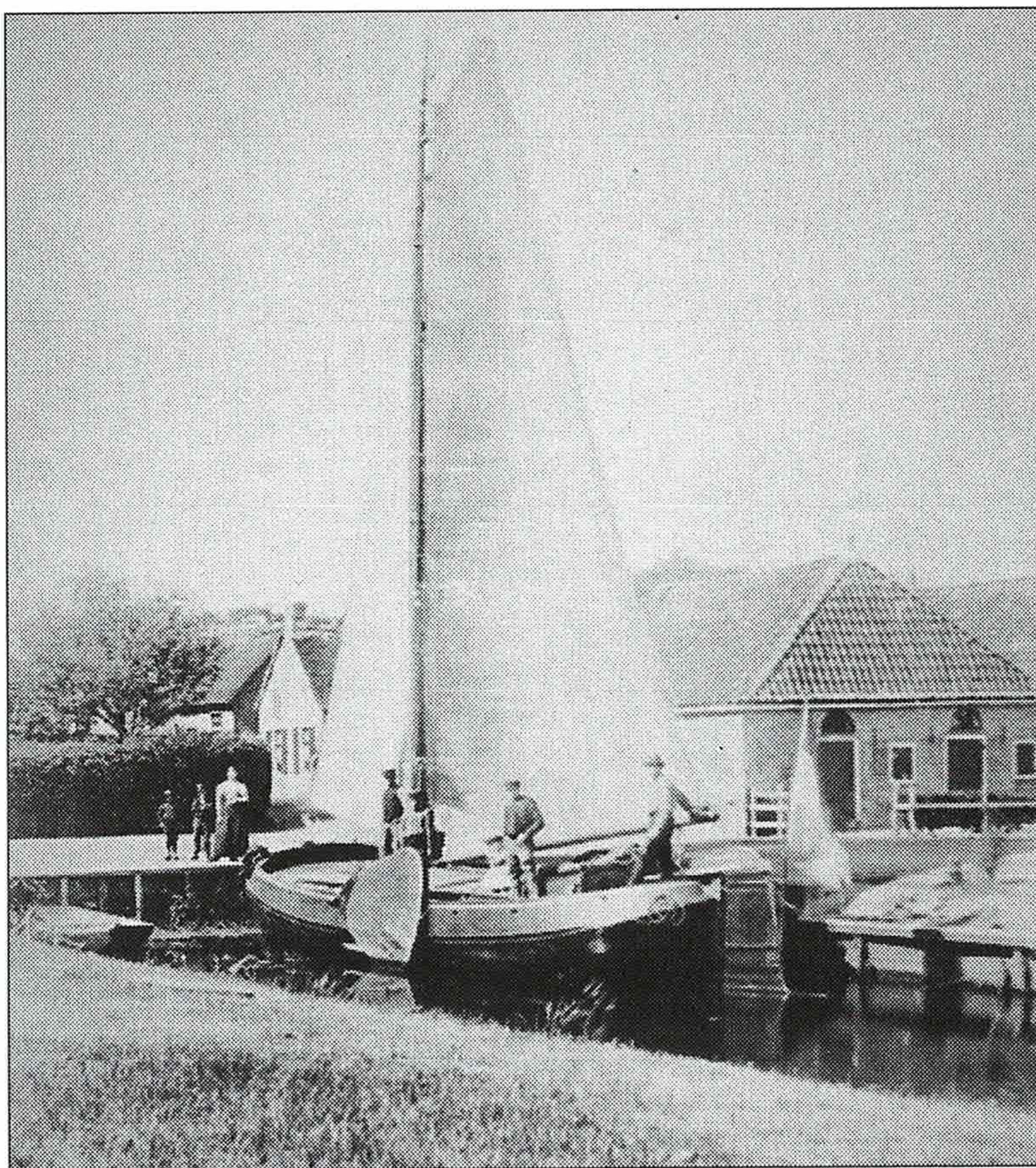
Dat laantje liep uit op de zanding waar later het boerderijtje is gebouwd waar Klaas Weening heeft gewoond (nu A. v.d. Ploeg). De Slotsingel was een zandweg en daar stond geen huis aan, alleen de oude schuur die er nu nog staat (inmiddels "de Skippersseal") en de oude kaamers die er nu nog staan. Maar de polle waar de loods op staat liep tot aan de glaazen (van die kaamers) en daar konden wij niet langs.

Nu komen wij bij de haaven. Als het water erg hoog was dan stond het op de opslag, zoo dat toen heette, dat was gewoon in de winter een modderpoel. Daar was toen nogal wat drukte en er was niets verhard. Al het vervoer ging toen over het water. Kleine Gjalt Welling woonde waar nu de Wellingbar is. Hij had een beurtskip en voer op Leeuwarden en had ook een kruidenierswinkel, wat verhandel, een paar koeien en een kroegje.

Aan die kant van de Fabrykswei stonden in die tijd nog twee huizen: waar Witzenburg nu woont en waar Oeds Pieter-sma woont. Dat van Oeds heeft Fedde de Jong laten bouwen. Dat was een klein winkeltje. Fedde was de vader van Folkert en Andries de Jong. Dat van Witzenburg liet Lieuwe Maske bouwen. Die ging met zo'n groote bak op de rug met glanterie langs de streek, dat noemden ze een marskramer.

De huizen van Welling en van v. Keimpema heeft Louw Pool gebouwd; dat van Welling werd een slagerij voor zijn broer Jeen en dat van v. Keimpema een timmerzaak. Toen liet Roel Douma het huis bouwen waar Wiersma nu woont en dat werd ook een slagerij. Waar nu Franke v.d. Meer woont (T. v.d. Meer-Wilkens)

lag een gragt vanaf de weg en zoo om de tuin heen van Wed. Kielstra en hij liep ook nog een eind het zuiden in. Dan bleef er langs de Fabrykswei nog een strookje liggen en daar stond altijd een takkehoop op, die was van H. Mulder, die was bakker en de oven werd in die tijd verwarmd met takkebossen. In 1900 stond er verder niets. Daar stond met de Oudegaaster markt de "sla jut" en ook wel eens de draaimolen.

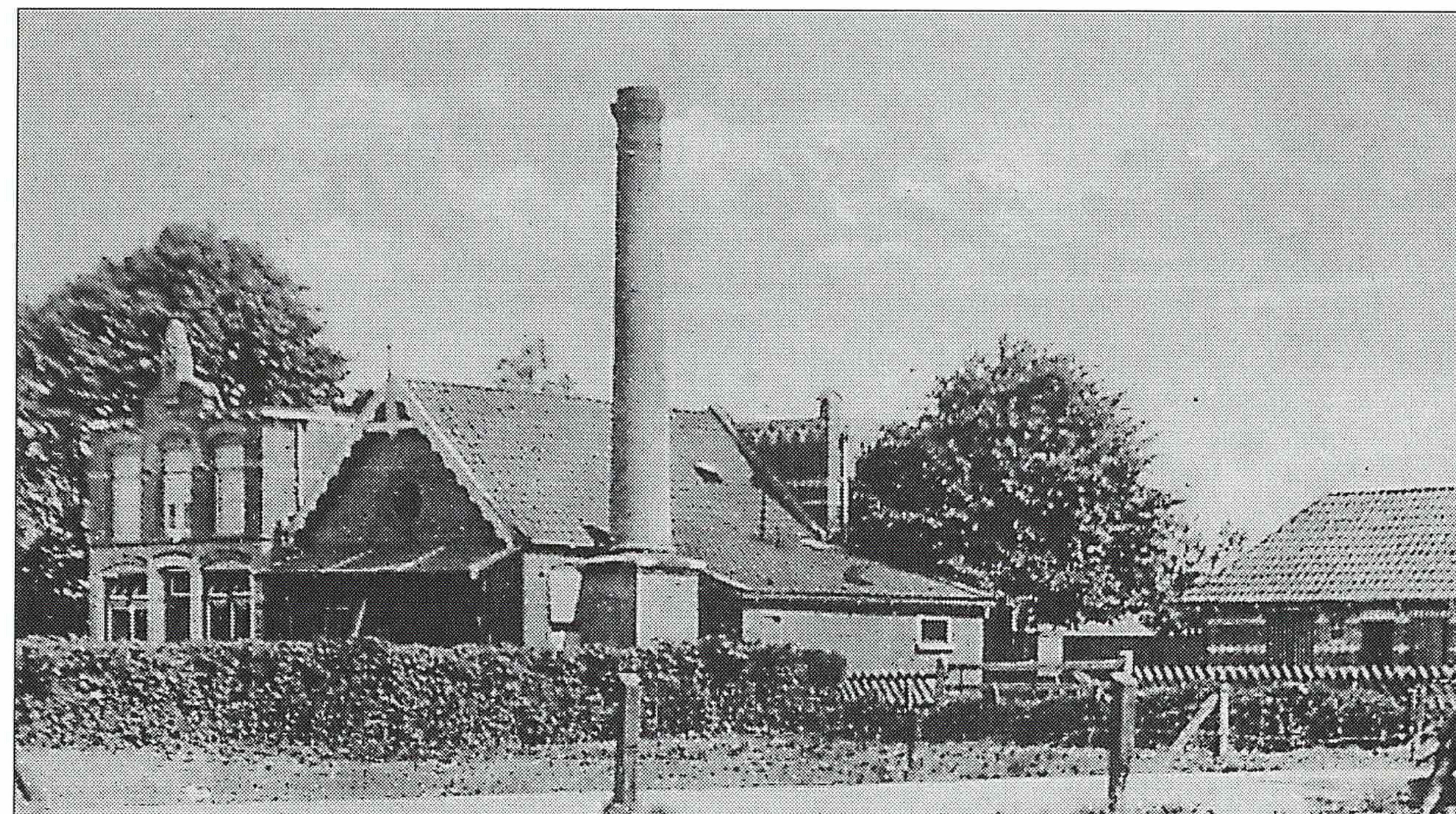
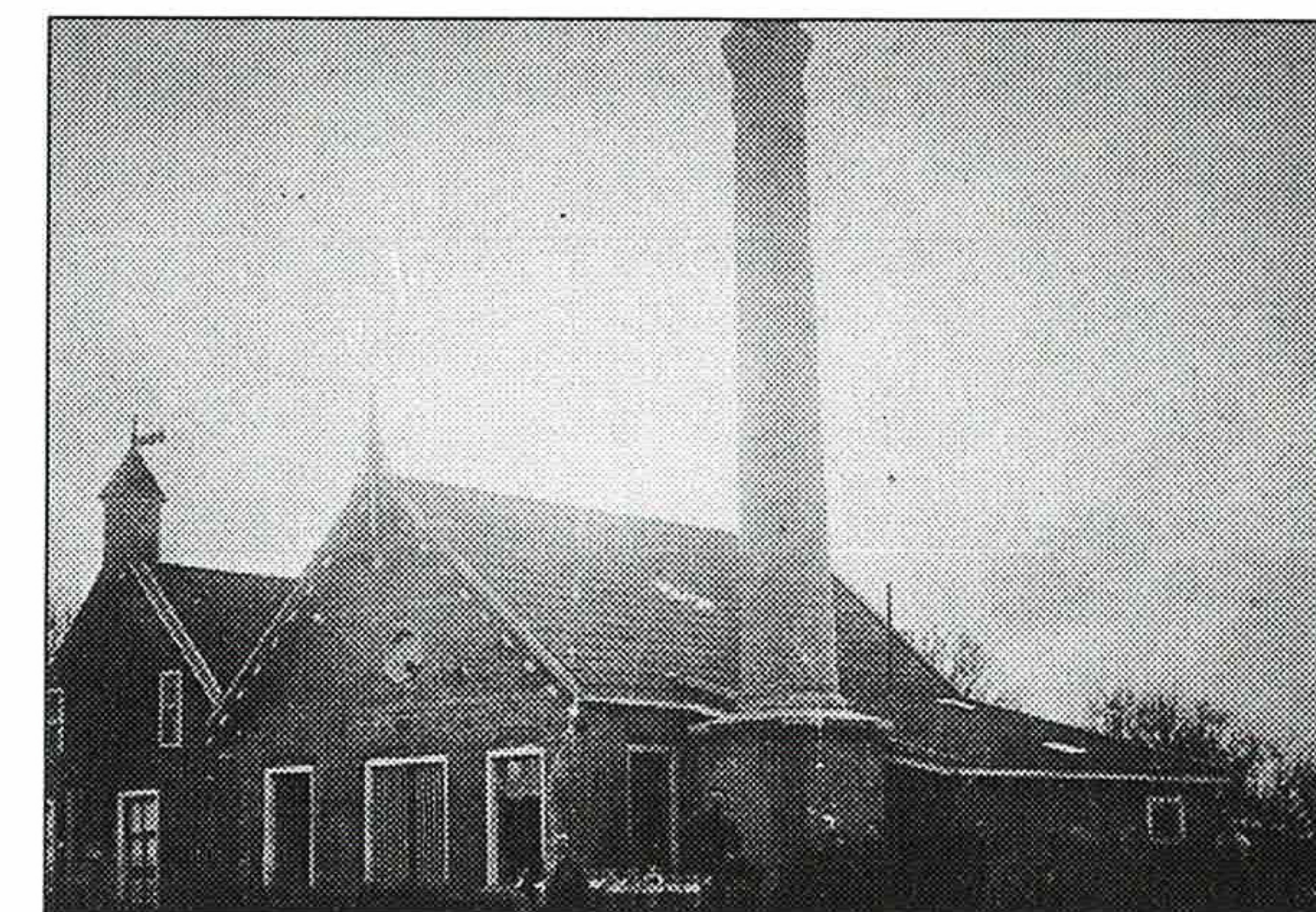

Rechts de schuren en woning van "greate" Gjalts met in het midden het beurtskip

In 1924 heeft Tjitte de Vries het eerste huis gebouwd waar Douwe Kooistra nu woont. Waar nu "It Miensker" staat stonden eerst oude huizen. In dat eindje waar Annigje woont (nu Bouke de Vries) stonden drie oude huizen, en waar nu de groote zaal van It Miensker is daar stond ook nog een huis.

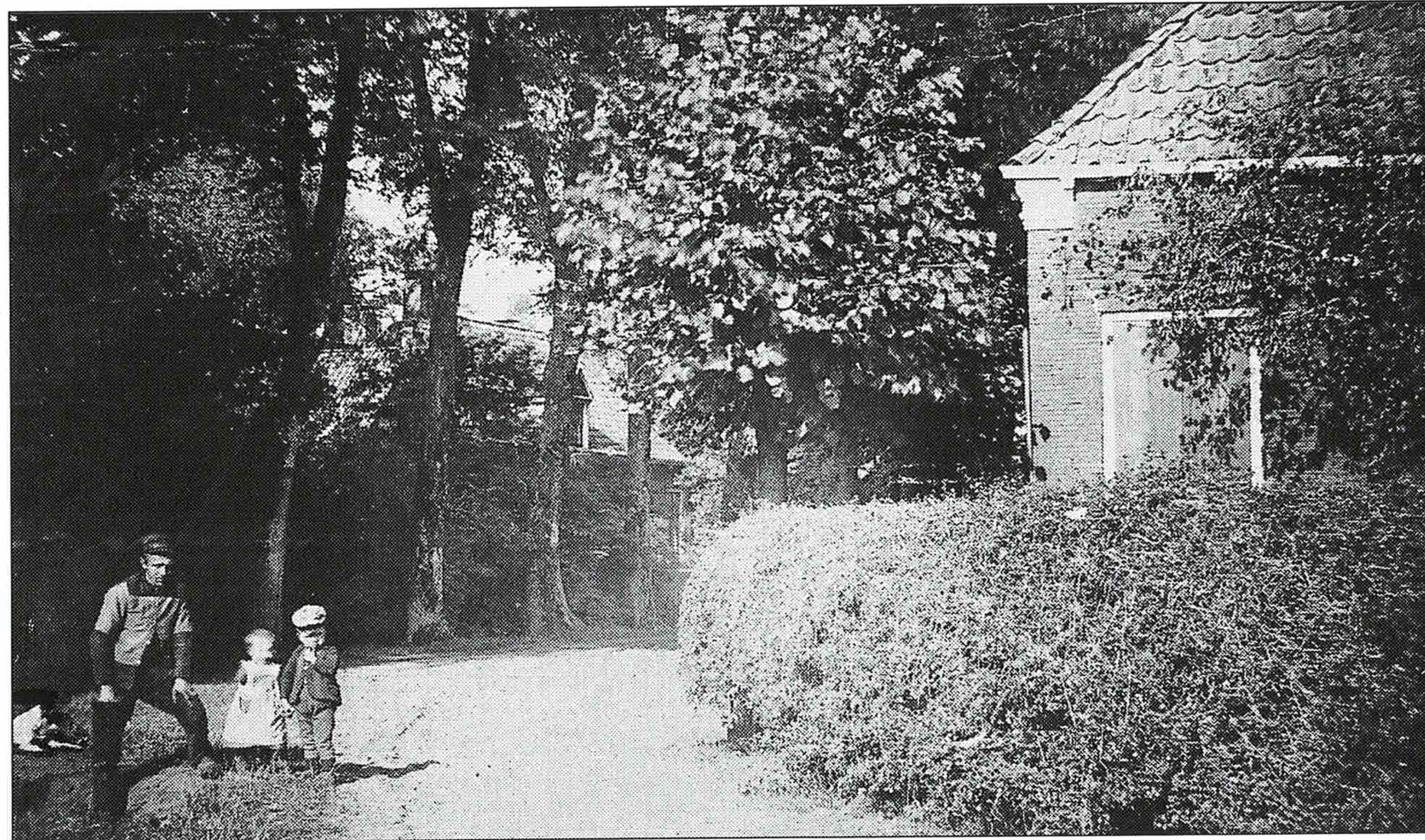
Zoo goed als ik weet woonden daar twee gezinnen in. Omstreeks 1900 is het fabriek er gekomen. Eerst tot aan de bank, het andere gedeelte is er veel later bijgebouwd. ("het andere gedeelte" is tegenwoordig it Miensker. De zuivelfabriek stond eerst waar tegenwoordig het bedrijf Evecom, Fabrykswei 11, is).

De eerste zuivelfabriek, voor en na de verbouwing

Daar stond nog een heel oud klein huisje agter en agter op het parkeerterrein stonden ook nog twee oude woningen. In die tijd woonde groote Gjalt Welling in het eene. Die had de stoomboot en voer op Leeuwarden, hij en Jan Durks tezamen. Hij had ook wat koeien en een kruidenierswinkel, wat veevoerhandel en een stil kroegje. Linze de Vries woonde er naast, die had ook een beurtschip en voer ook op Leeuwarden en op Dragten.

Nu gaan wij voor It Miensker langs. Dit was een zandreed. Daar werd een klein wooninkje gebouwd voor de direktEUR. Waar Liekele Kuipers woont (nu Evecom, Fabrykswei 11) stond een oude woning. Waar wed. Douma nu woont (Fabrykswei 9) was toen al een oud huis en waar het Volksgebouw staat stond ook een oud huis. Aan de oostkant stond het huis nu bewoond door Jelmer v.d. Velde. Daar woonde de Rijkspolitie (Fabrykswei 5).

Woning van "politie" Kornelis Jans Welling met zoontje Engbert en dochtertje Sietsche

Tussen dat huis en dat van Postema (Buorren 5) stond een oud huisje met de zijkant langs de weg. Dat is later ingezakt en weer opgebouwd. Hier woonde Iebele Det haar beppe met een zoon. Het waren toen zandwegen en als het veel regende was het slegt begaan. Nu gaan wij de Oosterzanding in. Waar Pieter Slotegraaf woont stond een oud klein woninkje en daar woonden Roones en Akke, de grootouders van Roones de Vries en Fokje. Waar nu wed. M. de Vries woont stond een heel oud gevalletje. Dat noemden ze in die tijd "de hutte". Daar woonde Siebren de Jong, dat was de grootvader van Siebren en Jantje. Daarnaast ten westen, stond ook nog zoo'n geval. Daar woonden Siemen en Baaije, Siemen Klompmaker. Die had er een hokje bij staan, dat was zijn werkplaats. Dan stond er nog een huis waar R. v.d. Wal woont. Daar woonde Kornelis Welling, de vader van Alle en Ike. Hij had een paar koeien en was broodventer en 's morgens was hij op de fabriek weitapper. Nu komt er een polder en staan wij voor de Oudegaaster zanding. Dat was een prachtig stukje natuurskoon. De bodem was allemaal zand en het water was zoo helder als wijn en bij de zomer een mooie badplaats en bij winter een prachtige ijsbaan. Wat zou het mooi zijn als het er nu nog was. In die tijd werd het hooi met de praam van de Gealanden gehaald. Ik herinner mij nog in 1911, toen was het zoo'n

droog jaar. Toen lag de zanding droog en reden de boeren met paard en wagen naar de Gealanden. De weg naar de Finnen ligt nu vanaf Tabe de Vries met een regte haak, maar er liep vroeger een reed skuin door het land op de gaslokatie aan en dan komen wij bij de "Goudsje-poel". Dat was vroeger ook land en water en het was eigendom van J. Zoveele van Dragten. Hij had er wat paarden lopen maar het bracht niet veel op; het werd verkogt en W. van Dellen kocht het en bracht er een dijk omheen. Er kwam een molen in en hij liet er een plaats bouwen, waar J. v.d. Velde nu nog woont. Ten zuiden, agter in het land, daar stond nog een oud huis met een berging er agter. Daar woonde Paulus v.d. Wal, de vader van Jelle v.d. Wal die nu nog naast de Hooiweg woont. Dat land heet nu nog "de Loete", dat was een kleine polder en er stond nog een oude spinnepopmolen in. Nu komen wij op de Finnen. Er was bij winter haast niet te komen want dan stond alles onder water en wat er groeide was ook niet veel. In 1912 ongeveer is de vaart gegraven en toen is het brugje er gekomen. Daar woonde in Oudega toen een zekere Wietse Dupon, die was in Grouw in de hooiinge en daar hadden ze het over hooi, hoe goed en slecht dat soms was. Toen zei Dupon: "Dan moet je bij ons wezen, dat noemen ze de Finnen, als ze de koeien daarvan voeren dan skijten ze agtkante keutels uit een rond gat".

Nu komen wij bij het eerst huis, waar Siebe en Jannie wonen (nu fam. Ybema). Daar woonde Auke Siebenga en het was toen maar een klein oud geval. Daar agter stond nog een oud geval en daar woonden Gauke en Akke Halbesma. Dat heeft Lolke Lindeboom later gekogt en heeft dat afgebroken en een nieuw voor bij de weg laten bouwen. Er naast, ten oosten, stond ook nog een huisje en daar woonde in die tijd Johannes v.d. Velde, de vader van Janne Fokje (Zandberg), die nu nog bij Vaatstra is. Waar Bouke en Miene Reitsma nu wonen heeft Gerrit v.d. Berg laten bouwen. In al die huizen waren in die tijd koeien.

Nu gaan wij naar de noordkant van de reed. Daar was ook nog een neederzetting. Daar woonden de Houwinks en daar stond niet veel.

Een huis kon je het niet noemen maar ze hadden wel vee in oude hokken. Maar ze hebben een nieuwe boerderij gebouwd aan de zuidkant van de reed. Dat is later afgebrand en er is een nieuwe voor opgebouwd. Daar heeft Jan Boonstra lang gewoond (nu fam. Sikkema).

De plaats van wed. Steenstra is later gebouwd, daar stond toen niets.

De oude modderreed gaat nu naar de Steenkampen, naar J. v.d. Velde. Daar stond ook niet veel, dat is later allemaal gebouwd. Ten westen stond nog een plaats die is afgebroken, vroeger eigen aan Jan Jacobi.

Nu komen wij op de Oudegaasterdijk, dat was vroeger een grintbaan waar in de herfst wat grint overheen kwam. Er stonden in die tijd drie rijen groote boomen langs: één op de noordkant en twee op de zuidkant, waar-tussen een wandelpad liep, maar ook niet verhard. Als wij nu op Oudega aan lopen dan koomen wij in die tijd het oude boerderijtje tegen op de noordkant naast Ossendrijver, want die is veel later gebouwd. Dan gaan wij tot de brug. Die stond er eerst nog niet, die is in 1911 gebouwd en dat was een flapbrug, die werd omhoog gedraaid. Voor de brug, waar R. van Dijk nu woont (nu A. de Boer), stond een oud huisje, dat werd altijd het "dijkshuisje" genoemd.

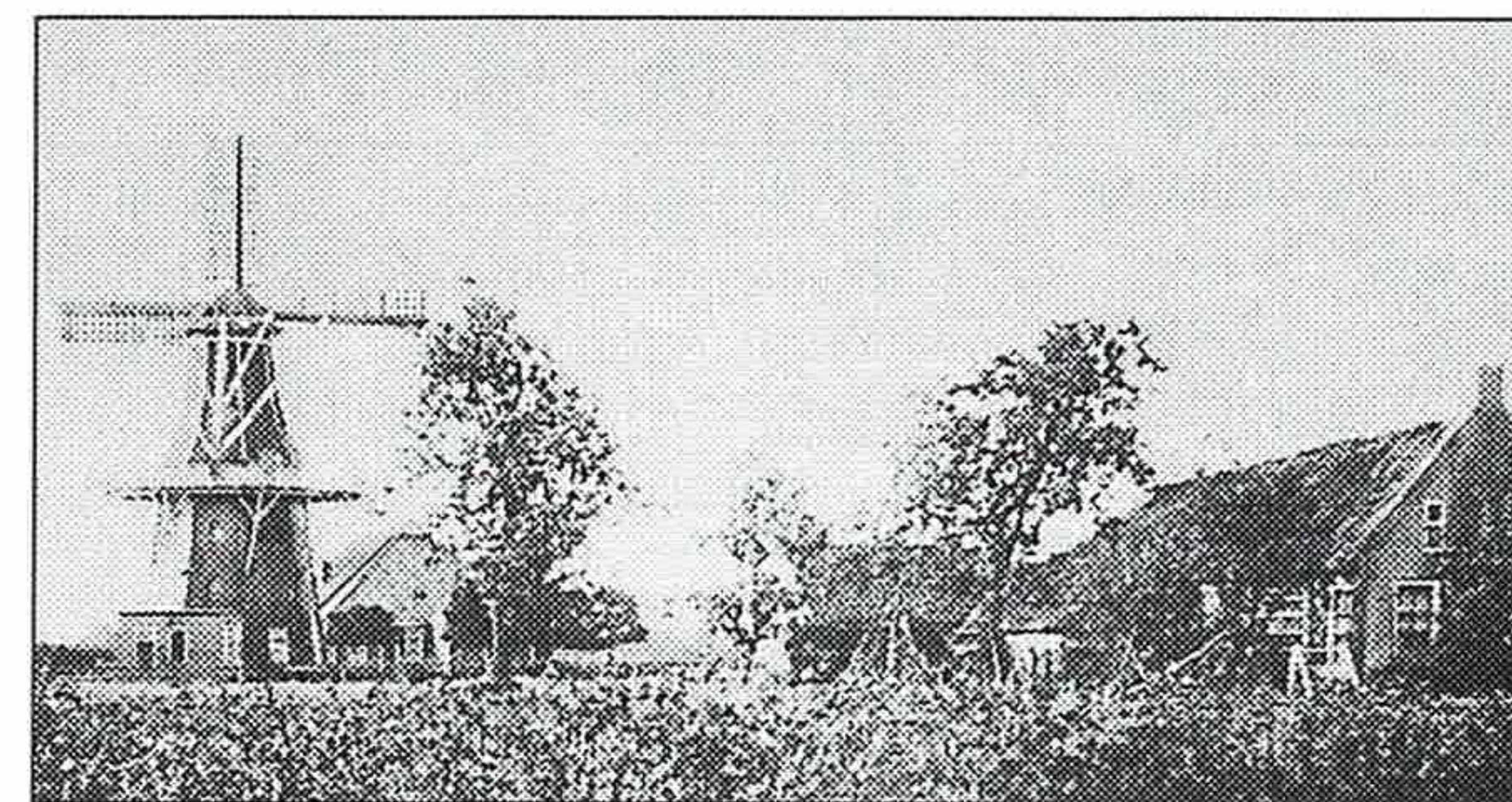
*Het "dijkshuisje" met bewoonster âlde Eelkje.
Omstreeks 1900*

Langs de Oudegaasterdijk stond het in de winter allemaal onder water. In 1911 werd de "Wieren" drooggemaakt en in kultuur gebracht.

De vaart die gegraven werd liep tot Nijega en tot de polderdijk en werd in die tijd veel gebruikt door skippers. Er werd veel terpaarde aangevoerd. Toen werd ook de brug gebouwd, maar toen was er geen verhoging in de dijk.

Dat was pas in 1940, toen kwam er een vaste brug. De "Wieren" was één groote wildernis, hier en daar werd nog wat turf gemaakt en bij winter stond het diep onder water. Het pad langs de dijk stond er ook vaak onder en als het heel hoog water was ging het op de laagste plaatsen ook nog over de dijk. Ten zuiden was het ook één zee en daar skaatsten wij dan vaak.

De plaats waar Jan en Kor laatst boerden (nu B. de Bruin) is er omstreeks 1900 gebouwd en is in 1914 afgebrand door hooibroei. Waar v.d. Kooi nu woont was een oude kop-hals-rompboerderij.

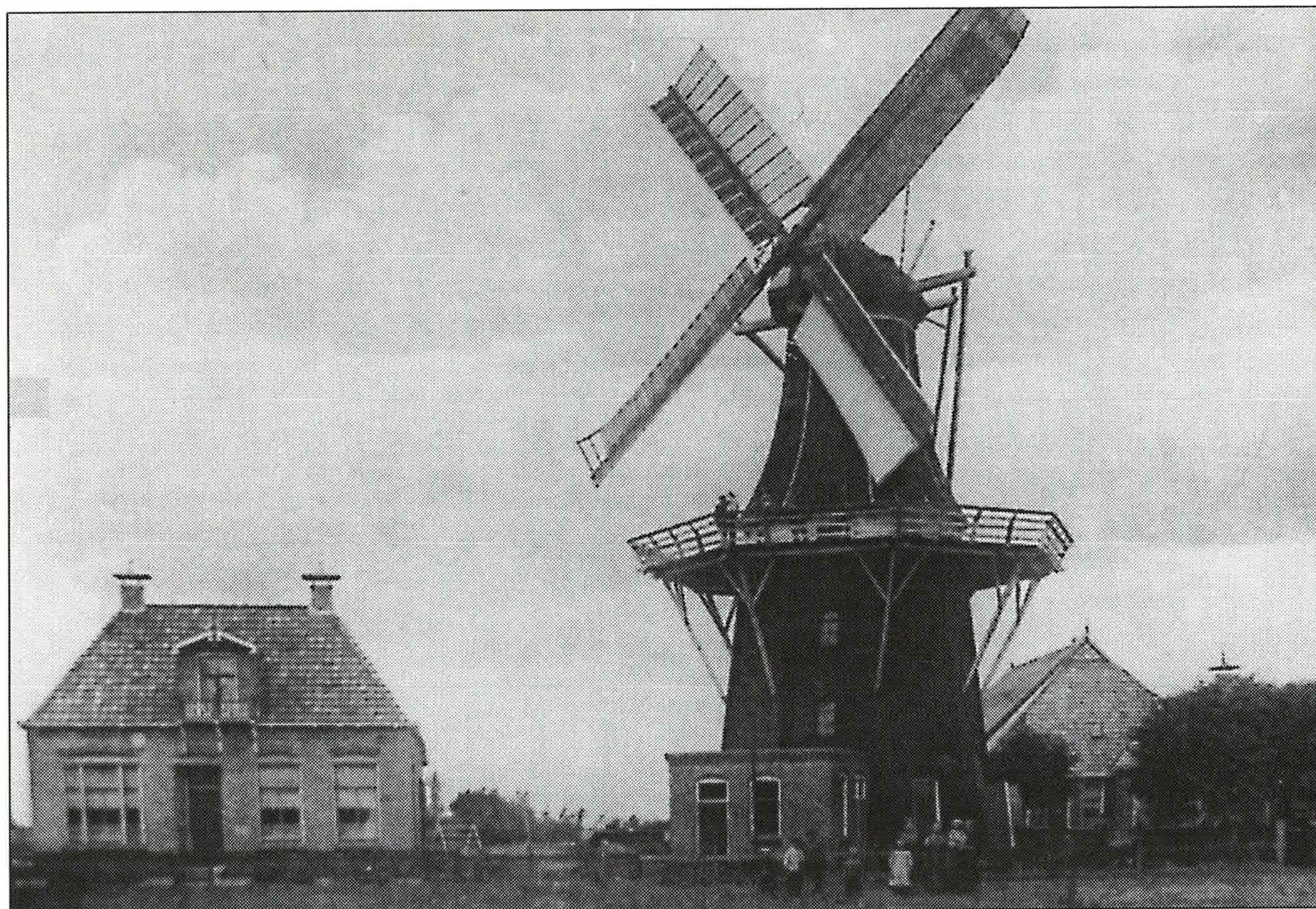
Rogmolen, met rechts de boerderij van Jacob Tasma

Ten westen van het wegje stond ook nog een oud huis, dat was vroeger ook een plaats, maar die was ingestort en toen bleef de voor-end staan en daar werd een woning van gemaakt, met een open hooikap er agter. Daar werd geboerd door Jakob Tasma, de grootvader van Jakob Tasma die nu op de Geasten woont (nu Sj. Woudsma).

Oudegaasterdijk, omstreeks 1900

Nu gaan wij naar Oebele Tiekstra. Daar woonde Wilko Wilkens, die was boer en bakker en molenaar en veevoerhandelaar. Omstreeks 1908 is het huis gebouwd waar nu Sierd E. de Vries woont.

Korenmolen "De Hoop", met het nieuwe molenhuis van Wilkens

Er stond voorheen een oude molen maar die werd vervangen door een nieuwe en de zoon Anske kreeg hem over en trouwde met Jinke Douma, de ouders van Franke' Trijntje (v.d. Meer).

In 1918 overleed Anske en Jinke trouwde in 1923 met Elle Geerlings.

Vanaf hier lag er een pad dat wel genoemd werd het "Molenpad". Dat pad liep van hier tot waar de boerderij staat van Wijnia (Utein 34). Dat liep almaar door de landen, door de slooten met een klein dammetje of er lag een balkje overheen; de mooisten was nog een leuning bij. Het middelpunt van het pad dat kan ik u wel aangeven, dat was vlak ten noorden van het huis waar Jouke Kooistra nu woont, maar dat is veel later gebouwd.

Nu gaan wij eerst de agterweg langs en wel de zuidkant. Het eerste huis stond waar Tabak nu woont. Dat was toen een heel oud huis, daar is toen een nieuw opgebouwd. Er naast stond een huis en dan westelijk stond er nog één en daar woonde Jouke Kooistra, die had daar ook wat koeien. Dat van Auke de Vries stond er en dan ten westen stond er nog één. Dan komt de "Poarte" (dat is de weg van de Achterwei naar de Sânbuorren).

Dan stond er verder tegen de steeg (Goartersreed) nog een boerderij (voorheen Klaas Weening) en dan liep de Agterweg uit op de Voorweg.

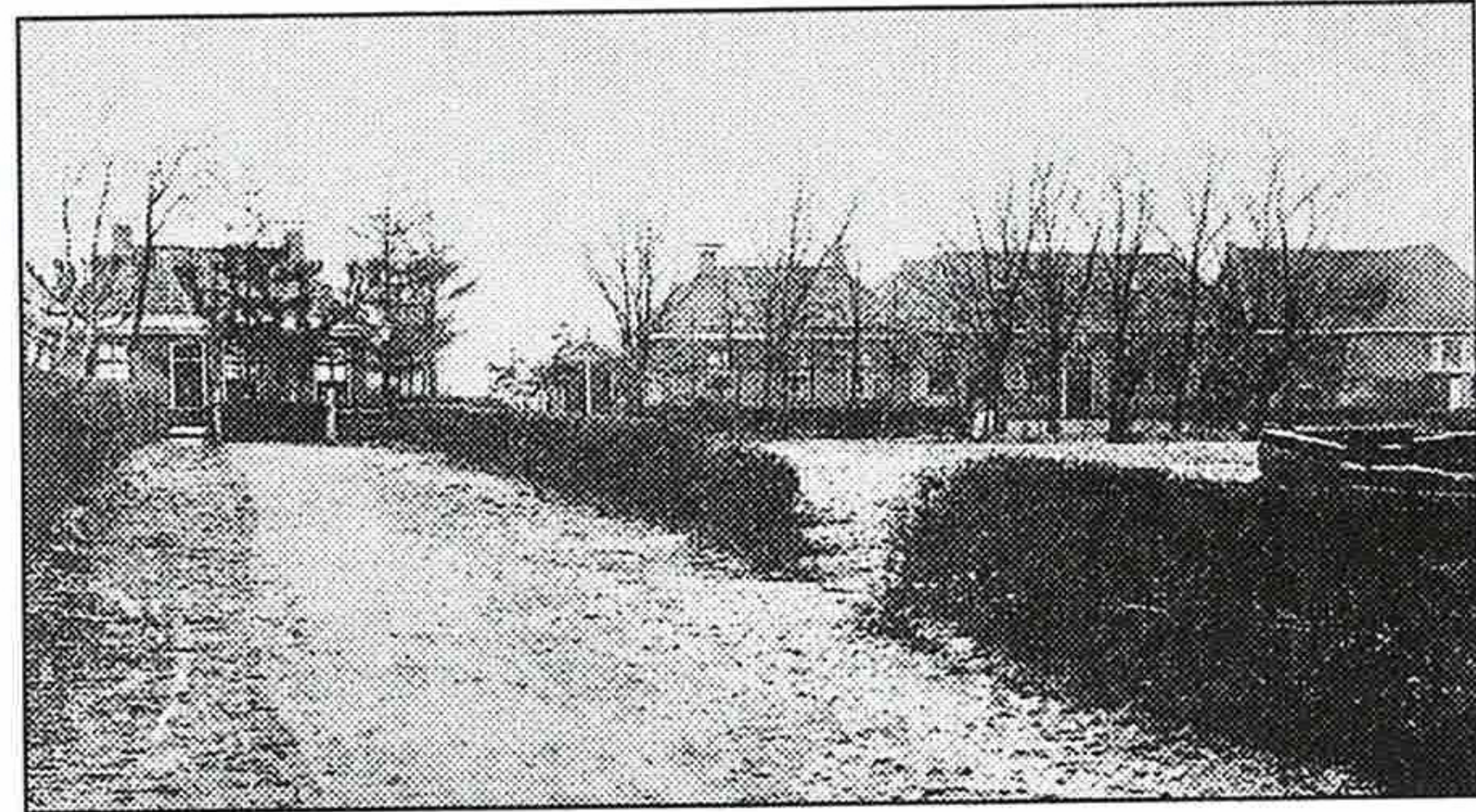
Nu gaan wij de noordkant langs waar Jan Kooistra nu woont. Dat is omstreeks 1916 gebouwd. Dan ten noorden van de skoolreed stond de Gereformeerde kerk. Die is in 1910 afgebrooken en in Dragten weer opgebouwd.

Achterwei, 1^e huis fam. Wiersma (afgebroken). 2^e huis mw. R. v.d. Wal Hellinga. 3^e huis fam. J Tabak. Dan de erven van Sanbuorren 47 en 49, de timmerskuur van Harke Houtman (nu Fam. v.d. Wal), het erf van mw. v.d. Velde en het huis van T. de Vries en P. Bron (nu afgebroken)

Die staat nu nog ten oosten voor de kaden (hoek Dwarsvaart – de Raai).

Ten westen van de reed stond de Christelijke school. Het plein was waar Siebe Siebenga nu altijd boonen verbouwd, en het huis waar Siebe woont (Achterwei 37) daar stond het meestershuis. Dat is later afgebrand en Siebe kocht het en heeft van de steenen zijn huis gebouwd waar hij nu nog woont. (Siebe is inmiddels overleden.)

Gereformeerde kerk, pastorie en school

Dan staat er nog de pastorie waar de gebroeders de Jong woenen en dan nog het huis waar Alle Welling woont en dan stond er niets meer aan de Agterweg. Het huis waar Wiebren de Jong nu woont heeft Jan Siebenga laten bouwen omstreeks 1914, maar het eerste is afgebrand en dit is het tweede (Achterwei 35).

Nu gaan wij de Skoallereed in. Waar Willem de Jong nu woont daar stond een oud heel plat huisje op en daar woonde Germ Kooistra, de grootvader van Gerben, nu in de

buurt. Hij was landarbeider, maar is daar begonnen met wat handel in manufakturen. Ten oosten er naast woonde Anne Kooistra in een oud meest houten huis.

Omstreeks 1906 kwam er een steenen kamer met een winkeltje voor (nu Bert de Vries). Kooistra was vragrijder met de hondekar op Dragten.

Dan verder aan de oostkant stond weer een houten keet, daar woonde Hendrik Roorda. Dat was nog een oude veenkeet, die had hij gekocht voor veertig gulden. Die keet stond op het "hoop stee", ten westen van de Kruisdobbe bij de Hoodamsloot. Die hebben ze daar met man en magt weggehaald over ijs en sneeuw. Hendrik had in die tijd nog een open haard.

Waar nu Fedde de Graaf woont was ook een oude keet van hout, maar de gevel was van steen. Die was eigendom van Bouwe Veenstra en hij was ook de bewoener.

Hij was de grootvader van de vrouw van Jelle Zijlstra, voormalig president van de Nederlandse Bank. Dan komen wij bij Arjen de Jong (nu Tabe de Jong). Daar woonden Siebren en Janke, de overgrootvader van Gerrit Adema uit de buurt.

Dat huis was voor van steen en agter was het van oude skeepsluiken. Het was later wel wat opgeknapt, maar Arjen heeft er een nieuw huis gebouwd.

Waar nu het bosje staat stond een oude keet en die was eigenlijk niet te bewoonen.

Daar woonde Siebren de Jong, de vader van Eedze de Jong. Dat is even na 1900 afgebroken en niet weer herbouwd. Aan de westkant van de reed stond ook nog een huis, vlak voor Arjen. Daar was in die tijd ook nog vee op.

Nu gaan wij de reed nog even door en dan komen wij op het Molenpad. Dan gaan wij het westen in en dan op de tweede breedte daar stond ook weer een oude keet. Agter die oude keet stond een driehoekje boven een gat in de grond, dat was de w.c. In deze keet woonde Tjitte v.d. Wal, de grootvader van Renze v.d. Wal en Siebren Adema. Die is afgebroken omstreeks 1904. Wat ten westen ervan stond was iets beter. Daar woonde Jan Martens de Vries. Zijn vrouw Antje had daar een winkeltje en soms ook nog een stil kroegje. Ten westen stond ook nog een oud huisje, daar zat nog een steenen geveltje voor en ook nog een muurtje, maar men kon zomaar op het dak gaan zitten. Nu nog drie breedten land en dan zijn wij waar Jouke Kooistra nu woont, tot aan de Gariperwei, maar die bestond toen nog niet.

Wij gaan nu terug naar de Moolenhoek en dan naar de reed bij Jan Kooistra.

Omstreeks 1900 stonden er op de oostkant van de reed twee boerderijen, op het land voor de moolen. Die zijn later weer opgebouwd: die waar Bouke de Bruin (politie) in woont en die waar Jelle Kooistra in woont. Op het eind van het wegje stonden nog twee

oude huizen bij de reed aan de westkant. Daar hebben onderscheidene mensen in gewoond, want het was haast een verbanningsoord. Dat roode huis dat nu nog ten westen staat daar woonden Hessel en Saapke. Zij hadden daar ook wat vee. De reed loopt nu niet verder maar vroeger liep hij door tot Tjeerd Wijma.

Onderweg krijgen wij dat huis nog waar Broor Roorda vroeger woonde. Dat is in 1913/1914 gebouwd (nu mevr. Bolier).

Opperbuorren East 6 (Tj. Wijma)

Dan zijn wij nu bij Tjeerd Wijma. Daar woonde vroeger Petrus Huisman. Die heeft het laten bouwen omstreeks 1900 en Dreewes Tjeerdsma die had een dochter van hem. Dreewes had later de rekening nog van de bouw. Het had f 1400,-- gekost, er stonden uurloonen op van vier cent. Tien uur werken, dan had een vakman dus veertig cent per dag.

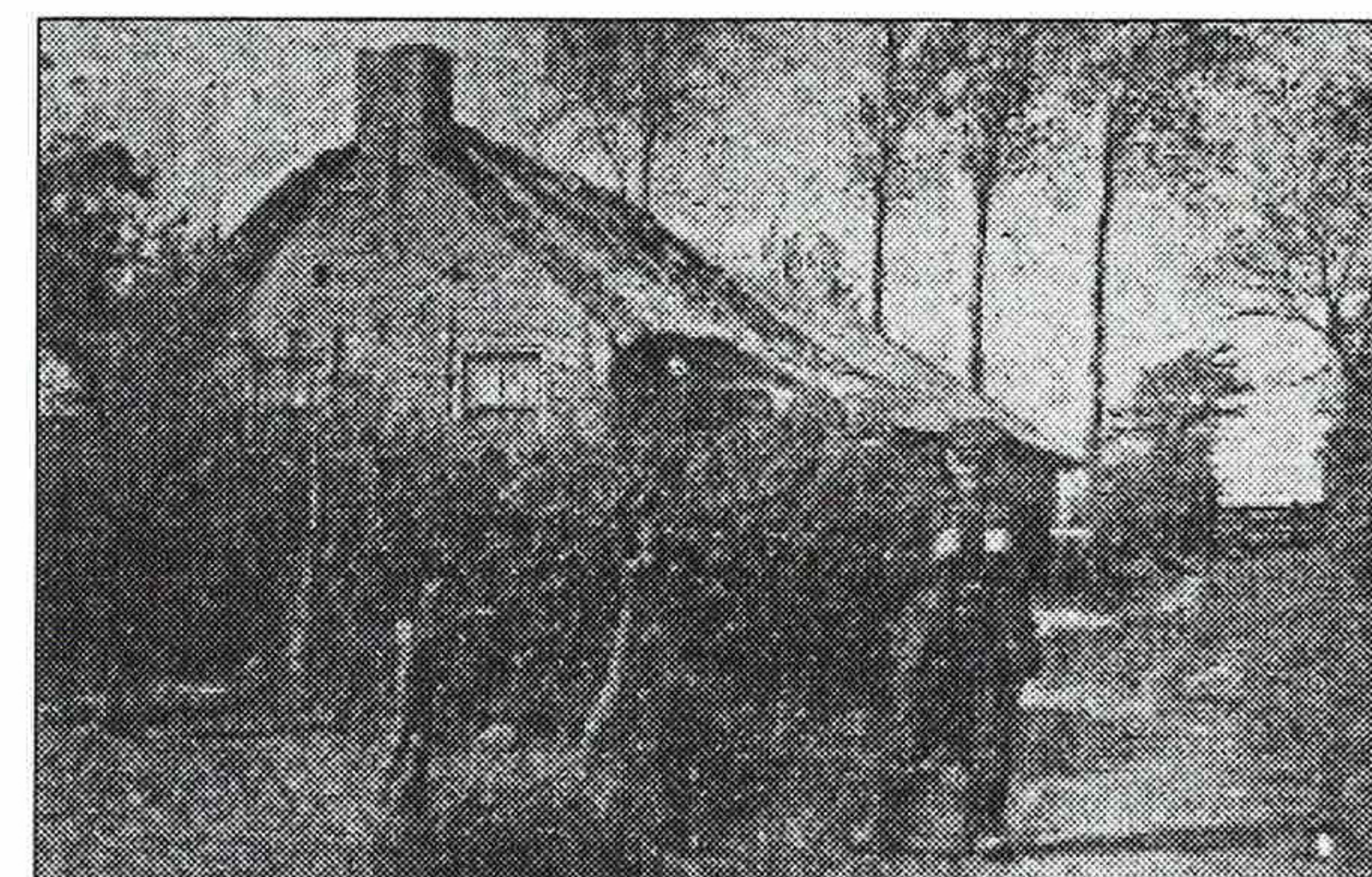
Waar Sieberen de Jong nu woont, daar woonde Meindert de Boer. Daar stond in de winter het water tot de deur. Daar werd ook wat vee gehouden. Ten westen stond een boerderij daar woonden Alle en Antje Welling. Dat waren een paar vrijgezellen. Daar was wel een boek over te schrijven. Het waren beste mensen, maar ze gingen niet met de tijd mee. Nu komen wij weer westelijk waar een woonboerderij staat, die is omstreeks 1906 gebouwd. Daar ligt nu een weg, maar vroeger moest elk zijn eigen reed langs naar de buurt. Er lag wel een voetpad, maar er kon geen paard en wagen langs. Nu skuin over de weg, daar stond ook nog een oud huis met een diepe dobbe. Daar haalden ze in die tijd het water uit. Daar moest alles mee gebeuren. Ook hier stond het "driehoekje" weer agter huis. Westelijk stond de plaats van Hendrik Harmsma en die is later afgebrand. Zijn kleinzoon Hendrik heeft een nieuwe laten bouwen waar nu Tolboom woont. Die staat nu ten noorden van de weg en de oude stond ten zuiden. Dan krijgen wij de plaats waar nu de glaskoopman (van Reenen) woont. Daar woonde Gjalt Wijma. Deze streek was wel verbonden met een loop- en kruipad, maar niet met paard en wagen bereikbaar. Dan moest elk regt voor zich uit een reed langs naar de Agterweg. Aan de reed van Wijma stonden nog twee huizen, die omstreeks 1905 gebouwd zijn.

Daar kocht Kornelis Nijhuis een perceel land en bouwde er twee woningen op. Het eene staat er nog, het andere is afgebroken. De weg naar Garijp was er toen nog niet en over die slooten laagen planken. Dat was de verbinding met de plaats waar Siemen Hoekstra nu woont. Daar woonde toen Heerke Douma. Hier begint het water weer. Agter zijn plaats stond winters alles onder water tot waar nu de Garyperwei ligt. Agter zijn plaats bonden wij de skaatsen onder en reden wij op Eernewoude aan, dat was een zee van water. Dan krijgen wij ten zuiden van de weg een woonboerderij (Els Martin) en ten westen daarvan stond een heele oude, waar B. v.d. Wal nu woont. Die stond met de agtereind tegen het pad en daar is later een nieuwe gebouwd. De laatste boerderij, waar Jochem Wijmenga nu woont, die is daar laatst gebouwd, dat was niet veel voor 1900. Dat land behoorde vroeger aan de plaats waar Frits Houwink nu woont. Ook dezen waren verbonden met een voet- en kruipad en moesten ook elk zijn eigen reed langs. Hier gaan wij het zuiden in en dan komen wij op het Uiteinde. Aan het Skuinpad of Molenpad stond nog een huis dat in de winter van 1908 is gebouwd en een jaar bewoond is door Hielke Spoelstra, de vader van Anna Spoelstra, die nu nog op de Jagtweide woont. In 1910 kwamen Hendrik en Antje de Vries er.

Dat land had Steenbeek (Enne Steenbeek, toen postkantoorhouder in Oudega) gekocht en daar bleef hij mee zitten. Hij had het beskreeven voor f 600,- en het was 1.36 ha. groot. Hier kunt u aan zien wat het toen kostte. Hij liet er een huis op bouwen, ook voor f 600,- (nu woonhuis Binne v.d. Wal). Nu gaan wij het Moolenpad langs, want dat lag vlak agter dit huis, met planken en balkjes over de slooten tot Frits Houwink. Dat was toen al een oude boerderij, daar woonde Albert Veenstra, de vader van Rimmelt, (laatst in de buurt). Albert is, denk ik, in 1908 overleden en toen werd het verkocht aan Harmen de Boer, de vader van Jan de Boer die nu aan de Garyperwei woont. Agter deze boerderij stond nog een groot oud huis, het was meest van hout, en er woonden twee gezinnen in: voor woonde Remkes K. Kooistra de vader van Meindert op de Dijkfenne.

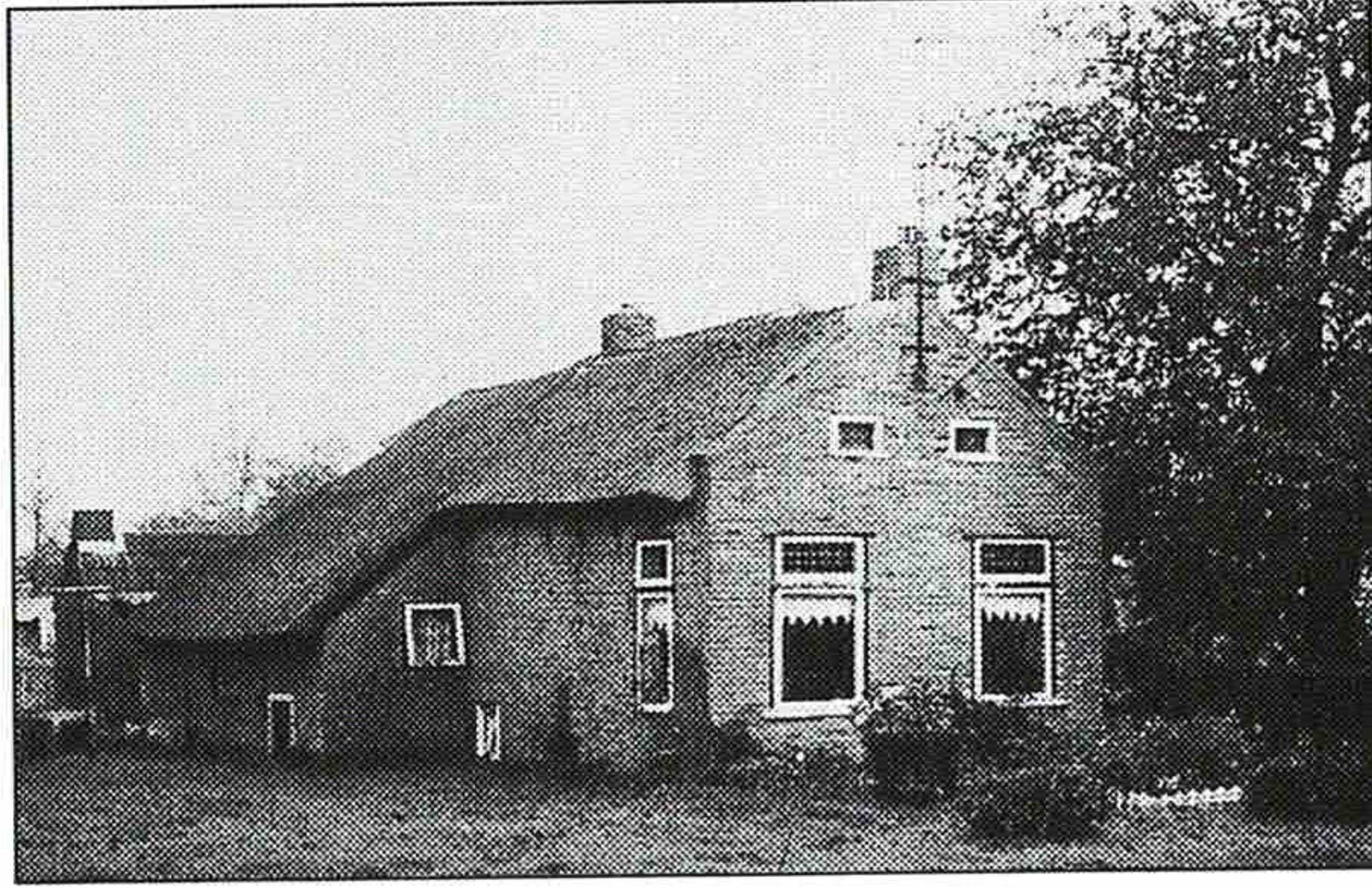

Remkes Klazes Kooistra, "in tûke keapman"

De woning van Remkes Klazes Kooistra

Hij dreef een kruidenierswinkel en hij heeft mij wel verteld dat hij met een rijksdaalder begon. Die leende hij bij een boer voor een paar maanden, dan bracht hij hem terug, maar had hem bij een andere boer geleend. Maar zoo bracht hij de rijksdaalder altijd van de eene boer naar de ander en hij was altijd op tijd met de aflossing. Waar Siebe Deelstra nu woont daar woonde Jan de Jong, die had een paar koeien. Die ten westen hiervan is omstreeks 1908 gebouwd, die was van de Nederlands Hervormde kerk. Waar Kooistra nu woont, daar woonde Jan Roels Wijmenga en die is later naar Garijp gegaan en Uitze Wijma kwam op de plaats. Dat was de vader van wed. H. de Jong op het Roundeel. Dan gaan wij skuin over het land waar nu Frederik v.d. Zee woont. Dat was toen ook al een oud huis en dat ten westen stond er ook al. Daar is nu een nieuw huis gebouwd.

Het huis van Frederik v.d. Zee aan it Utein

En dan gaan wij ten zuiden van de weg. Midden op dat land stond ook nog een oud huis en daar ben ik gebooren (links in de bocht, die weg was er toen niet). Meindert Deelstra kocht het later en heeft er het huis laten bouwen dat nu ten noorden van de weg staat (Utein 26).

Ten westen stond nog een oud huis en daar woonden Knilles en Folkje in, de grootouders van Broore'Folkje (het laatst woonde hier Harm Veenstra). Skuin agter stond nog een oude boerderij, die is later afgebrand en een nieuwen weer opgebouwd (Wimpy de Vries). In de oude woonde Jan Tjeerdsma, de vader van Menze Tjeerdsma van de Great Haersmawei.

Dan komen wij bij Bos.

Nu daar woonde vroeger Jelle v.d. Wal, de vader van Berends'Tine. Die was al oud toen Tine geboren werd, toen kreeg hij zijn tweede vrouw en die was veel jonger.

De plaats waar Kor de Boer nu woont, woonde Jolle Balsma. Dit is een plaats die behoort aan de Nederlands Hervormde kerk van Eernewoude. Dan staat westelijk-voor nog één waar Wijnia boert. Daar woonde Jan Kooistra, (de vader van Hidde Kooistra). Nu zijn wij ten einde van het Molenpad. Ook dezen moesten elk zijn eigen reed naar de weg langs. Ze waaren wel verbonden, maar met paard en wagen had geen één regt. Wij gaan nu weer naar het West en beginnen waar Hielke Veenstra nu woont. Daar stond een wringe over de dijk met een flaphekje er naast. Dat was voor het voetvolk, met paard en wagen moest de wringe open. Dan kwamen we eerst een oud huisje tegen, dat stond aan de oostkant waar nu Toering (loonbedrijf) woont. Daar woonden Harm en Griet, de grootouders van Harm de Jong van de Great Haersmawei. Dat van Toering is omstreeks 1910-1912 gebouwd.

Dan gaan wij het zuiden in waar Folkert Algra nu woont.

Daar laagen in de reed een paar "barten" om over te gaan, want daar lag het vaarwater naar de Arkepolle. Waar Folkert nu woont, is omstreeks 1912-1915 het eerste huis gebouwd door Johannes de Jong.

Het is een keer afgebrand en een nieuw opgebouwd dat later weer is afgebrand. In 1911 is de plaats van Geerlings gebouwd (die is ook een keer afgebrand). Nu gaan wij verder tot het huis waar Feije v.d. Bij heeft gewoond

(nu Osnabrugge), daar stond weer een wringe. Dit liep om de zanding heen en wat daar nu staat is later gebouwd.

De zanding was een prachtig natuurgebied, allemaal zand en prachtig mooi helder water, men kon de vissen zien zwemmen.

Nu gaan wij op Eernewoude aan. Vanaf de wringe op het West stond aan de noordkant een oud huis, daar woonden twee gezinnen in en dan ten westen stond nog een klein oud huis, daar heeft Martens'Haakje gewoond.

Dit is op het land voor Houwink.

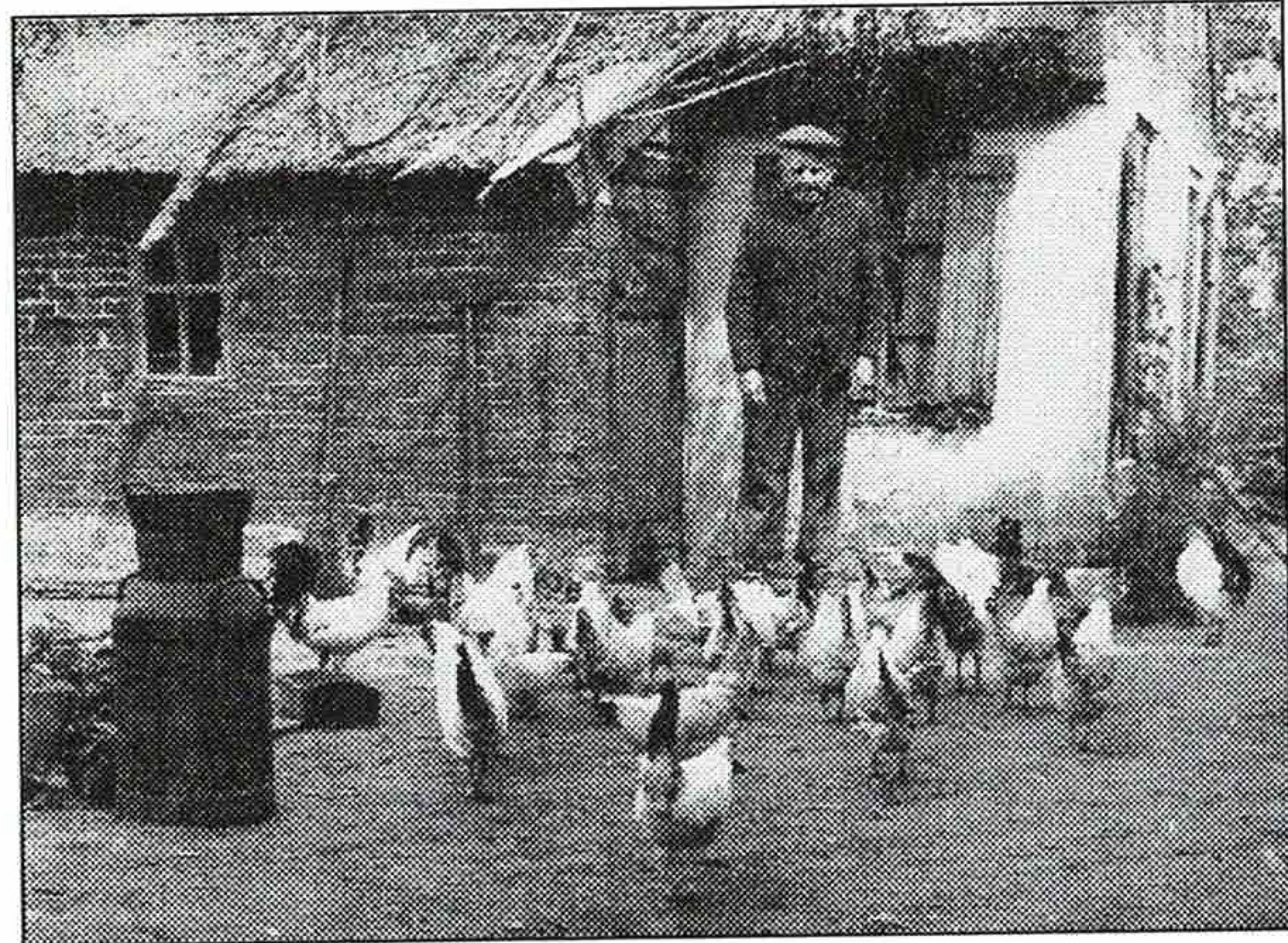
Dan stond er een oud huis tegen de weg waar Roel Vlietstra heeft gewoond en waar Houwink woont stond ook een oud huis.

Daarnaast, ten noorden in de sloot, lag een woonskip, dat lag op het drooge. Aan de zuidkant van de weg stond ook een huis en daar woonde vroeger Hendrik de Haan. Toen Jan de Boer trouwde is die daar gekomen.

Marten Hattums de Vries (l.) en Kornelis Hattums de Vries (r.)

Dat was de vader van Auke'Wietske's Auke. Als wij verder gaan de weg langs, daar stonden toen een paar oude keeten aan de noordkant en de weg liep ten zuiden waar Kornelis Hattums de Vries woonde; (Hattums'Wietske haar grootouders, nu Harm Visser). Dat was een groote keet met nogal wat steen eraan. Ten zuiden van de reed daar zat een woonark op het drooge en daar woonde Teunis Elzinga. Het was erg arm allemaal. Dan gingen wij om de hoek en kwamen bij Jan Wiersma, waar nu v.d. Zee woont. Die had daar wat vee op. Later is er een nieuw gebouwd. Ten westen daarvan stond nog een klein oud huis en daar woonde Marten de Vries tegen de vaart aan (zijn zoon Kees woonde er later).

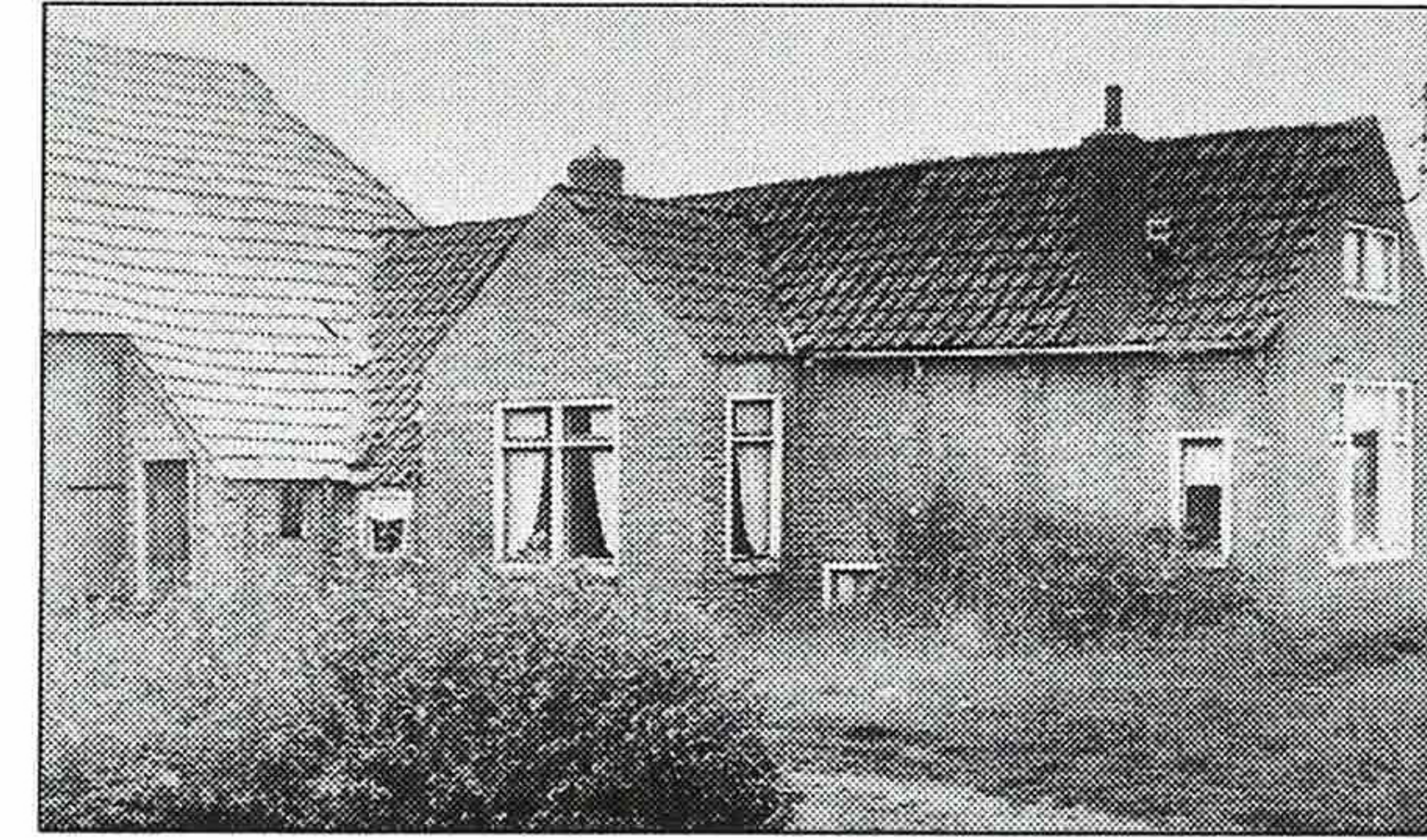

Kees Martens de Vries met "silverpellen"

Daar waar nu het brugje ligt lagen toen barten over. Nu moet je je verder maar voorstellen dat er niets meer bestond. Het Mienschier liep nog tot waar nu Kooistra woont en daar stond weer een wringe. Tussen de wringen die ik heb genoemd liep het vee en dat was gemeenschappelijk. Dan liep er nog een pad door het land tot het Eernewoudster Wijd en daar konden ze toen overgehaald worden met een skouw. Wat er nu staat is allemaal van na 1920. Toen kwam de Eernewoudster polder. Wat daar verder lag was meest onlanden met hier en daar een stukje land er tussen. Er werd eerder allemaal turf gegraven. Nu gaan wij weer naar de wringe die stond over de weg waar Hielke Veenstra woont. Naast dat huis, ten westen, heb ik nog wel gekend dat daar skeepen in lagen (er liepen opvaarten vanuit de Geeuw naar de woningen op It West). Het oude huisje is later best

opgeknapt, dat zat toen onder de klimop. Eerst woonde Siebren Elzinga er, maar toen die naar de Dijkfenne ging kwam zwarte Fokke (Wiersma) er in. De weg was nog haast een zandweg, de gaten werden wat opgevuld met puin en wat sintel. Er stonden op weerszijden groote boomen. Dat ging zoo tot waar nu de weg is naar de Hoodammen. Het huis ten oosten van Hielke is omstreeks 1900 gebouwd door Albert Drent en de zoon Klaas kwam er te wonen.

Waar nu de bungalow staat van v. Slooten, daar stond een groot oud huis en daar woonde Albert Drent. Die had daar een timmerzaak, later werd het gebruikt als boerderij. Ten oosten woonde Hendrik de Jong en die was boer, veekoopman en beerehouder. Hij had ook een kruidenierswinkel en dan nog een stille kroeg. Dan kwam het huis langs de weg. Daar woonden altijd twee gezinnen in, één links en één regts, ook met de boerderij. Ten oosten, waar nu Tjeerd Houwink woont, stond een lang laag oud huis, daar was vroeger een bakkerij in; het was meest van hout. Later woonden Gerrit Bron en Antje er in. Dan gaan wij naar het huis waar Piet Wijnia woont. Daar woonde Wiebe Jelsma, de vader van Iebele en Lammert. Toen was het al een heel oud huis. Wiebe had daar wat vee en een melkriet. Oostelijk, waar nu Leendert v.d. Lei woont, stond een huis, daar is in 1912 een hooiberg met een veestalling aangebouwd.

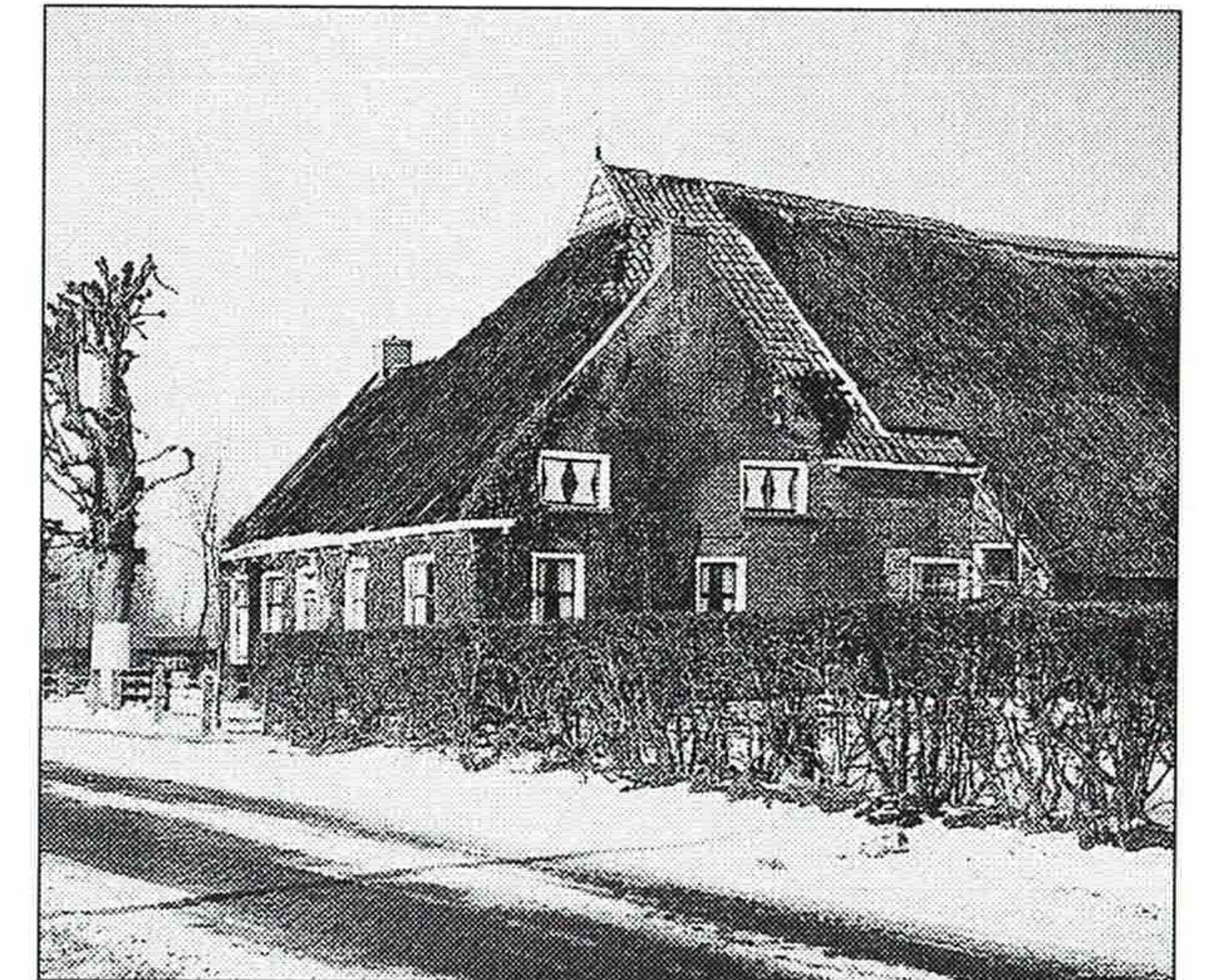

De boerderij van Auke'Bet en haar zoons (It West 37)

Toen woonde Auke'Bet er met twee zoons bij haar. Roel is jong overleden en later is Bet overleden en Halbe bleef over en is getrouwd met Sepkje. Dat ten oosten, waar Dirk Soet nu woont, is omstreeks 1904 gebouwd.

Nu gaan wij eerst weer terug naar de wringe, en gaan wij de noordkant langs. Daar stond een oud huisje, dat stond met de gevel op de weg en het stond vlak tegen de Westersloot aan. Waar Luitzen Wijma woont stond ook een huisje langs de oostkant van de sloot. Dat was oud en met een rieten dak en heel laag. Daar woonde Jakob de Jong. Dan gaan wij tot de plaats waar nu L. Oosterhof woont. Daar stond een groote kop-hals-rompplaats op, die is omstreeks 1927 afbrand door de bliksem. Dit was ook een Sietsma-plaats en een heele groote. Vanaf mei 1910 tot 1911 heeft mijn zuster Trijntje daar gewoond bij Minze Wijma, maar de

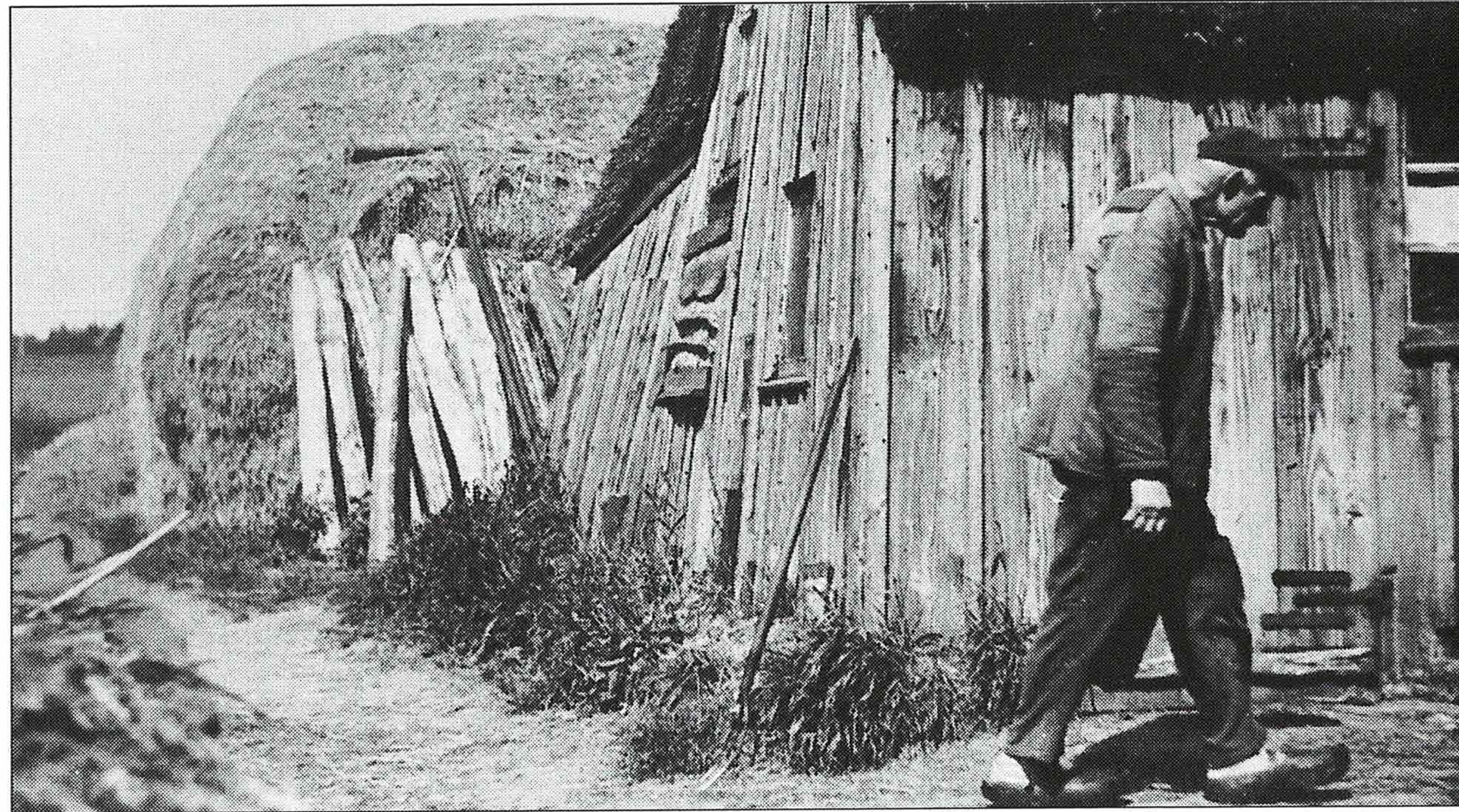
plaats was verkogt zoo dat Minze er af moest. Nu gaan wij tot de Eksteursreed, want daar stond in die tijd niks tot het huis van Auke de Jong. Dat is omstreeks 1904 gebouwd en werd bewoond door Eele en Wietske Herder, de overgrootvader van Henk Herder. Nu gaan wij naar het oude stee waar de plaats stond waar Uitze Wijma laatst woonde.

De boerderij waar Izaak Kijlstra met zijn zuster Grietje woonde

Daar woonde toen Izaak Kijlstra met zijn zuster Grietje. Die had daar boerderij en bakkerij en veevoerhandel. Later heeft hij het huis laten bouwen waar nu Anne v.d. Meulen woont (It West 24). Toen had hij nog een paar koeien en veevoer en een kedde met een brikje. Daar reed hij mee naar Dragten, want hij was ook gemeenteraadslid.

Ten westen van Izaak Kijlstra, aan een reed er agter, stond nog een arbeiderswoning. Agter het huis van Dirk de Jong stond ook een oude boerderij, die is later afgebrand door de bliksem en voor aan de weg weer opgebouwd. Op het land ten oosten stond ook een oude boereplaats, die is met de ruilverkaveling afgebroken. Dan komen wij bij Hattums'Wietske. Dat was een "polle" waar een gragt omheen lag en voor, langs de weg lag een sloot met een dam om er op te koomen. Daar is omstreeks 1909 een huis gebouwd door Hattum de Vries.

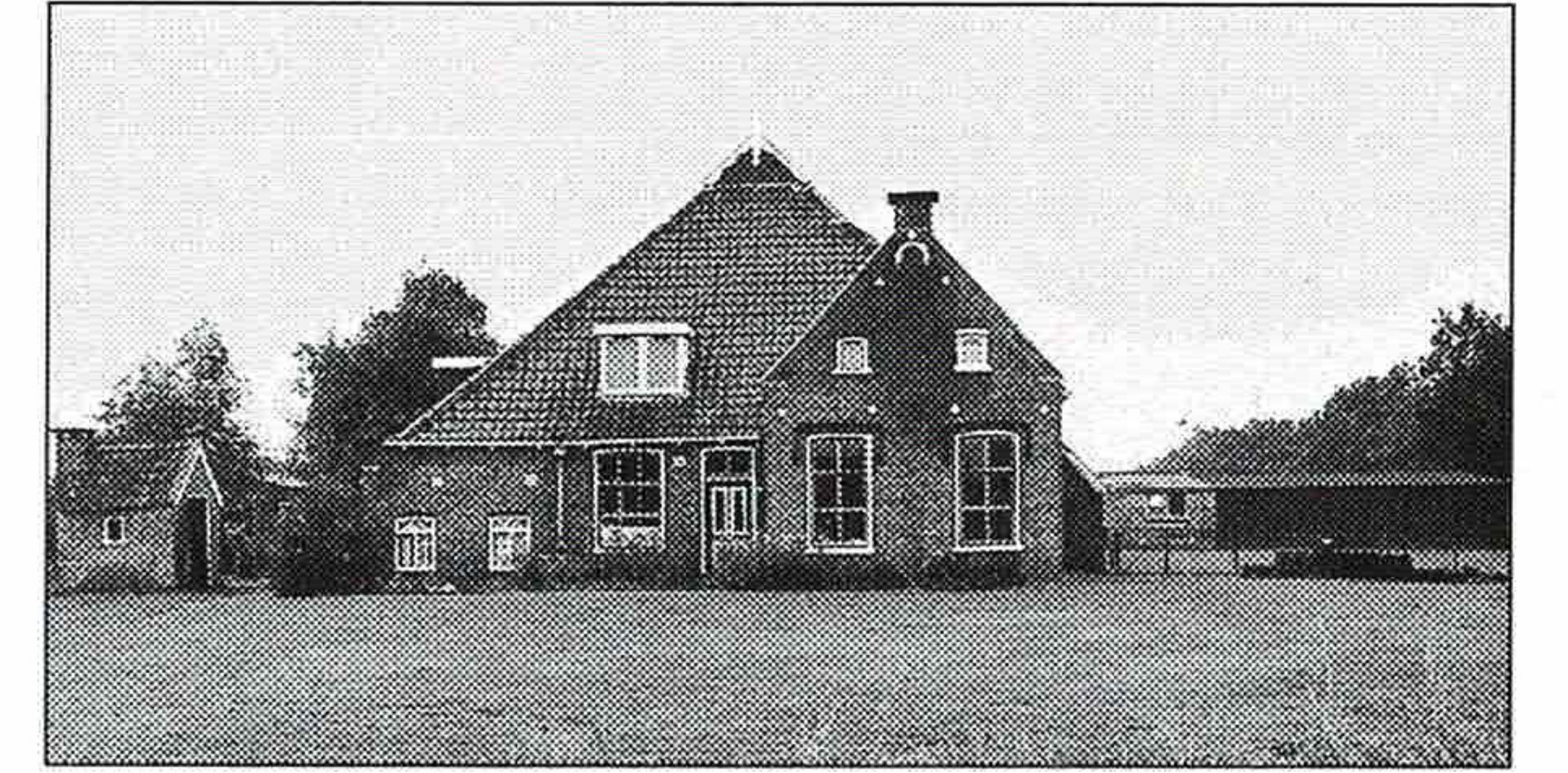
Een vroegere bewoner van de Arkepolle; Jelle v.d. Kooi

Daar hebben vader en ik nog het riet heen gebracht, dat moest onder de pannen op het dak. De oude plaats ten oosten (Craens) stond er toen al en dan ten oosten, nu agter de school, stond ook nog een oud huis. Daar woonde Tjeerd Slotegraaf. Die heeft het terrein waar de school op staat toen verkocht aan het schoolbestuur. Nu gaan wij tot Harm Bouma (Buorren 28). Daartussen stond toen nog niets. Daar stond een heel oude plaats op die werd bewoond door Oebele Kooistra, de grootvader van Oebele Kooistra (Dwarssingel 13).

Nu gaan wij terug naar de Dijkfenne en gaan naar de Arkepolle. Daar stonden toen ook al waar de huizen nu staan, oude keeten, maar van de overlevering waaren dat vroeger oude woonskeepen en die werden dan op het drooge getrokken, vandaar de "Arkepolle". Als het water hoog was dan stond de polle onder water en dan stond ook de zandreed, waar nu de weg ligt, er onder. Wij zijn wel met de skouw over het erf gevaren waar Dirk Soet nu woont en zoo kwamen wij dan op de hoofdweg (vanaf de Jan Durkspolder over de Westertzanding).

Even ten zuiden waar vrouw Ritsma nu woont en dan aan de oostkant van de reed daar stond ook nog een oud lang huis, daar woonden twee gezinnen in. Op de zuideind woonde Auke de Boer, die had er een hok bij staan en had daar wat koeien. Het was daar smal en de mesthoop stond vlak tegen de reed aan zoo dat de gier over de reed liep. Nu gaan wij eerst nog even het land in naast het huis van Ritsma. Daar ligt nu nog een eindje reed en die ging het land is en dan ten zuiden, midden in het land, lang nog een boereplaatsje en dat noemden ze "de Kreilen". Dat was een polder en daar stond vroeger een spinnekopmolen in. Daar woonde toen Hendrik de Glee. Nu gaan wij weer naar de hoofdweg. Waar Jelke v.d. Lei nu woont stond toen ook een heel oude plaats op. Dat was weer een Sietsma-plaats.

Ten oosten, waar nu Sjoerd Oosterhof woont (nu G. Wijmenga), staat nog altijd dezelfde plaats op. Dit was ook een Sietsma-plaats.

De boerderij waar nu Gjalt Wijmenga it West 29 woont

Waar nu Jonker woont was een kop-hals-rompplaats, daar heeft Uitze Tjeerdsma later een stjelp van gemaakt. Ten oosten, waar nu de Vries woont, stond ook een heel oude kop-hals-rompplaats op. Die is door Jolle Balsma afgebroken en die heeft een nieuwe laten bouwen, die in de eerste wereldoorlog door de bliksem is afgebrand. Waar Sierd en Froukje de Vries nu woenen stond ook een oud huis vlak tegen de sloot. Daar woonden Gerben en Wietske, de grootouders van Hattums'Wietske. De oude lui zijn toen overleden en Folkert de Haan trouwde en zette er een nieuw huis op en er kwam een hok bij en Folkert dreef daar een timmerzaakje.

Nu gaan wij tot Melle Sibma. Daar stond een oud boerderijtje op en daar woonden Johannes en Bet. Dat waren de overgrootouders van Jan v.d. Wal uit Nijega, de veekoopman. Waar Jan Lepstra woont (nu Geert de Vries) is omstreeks 1910 gebouwd.

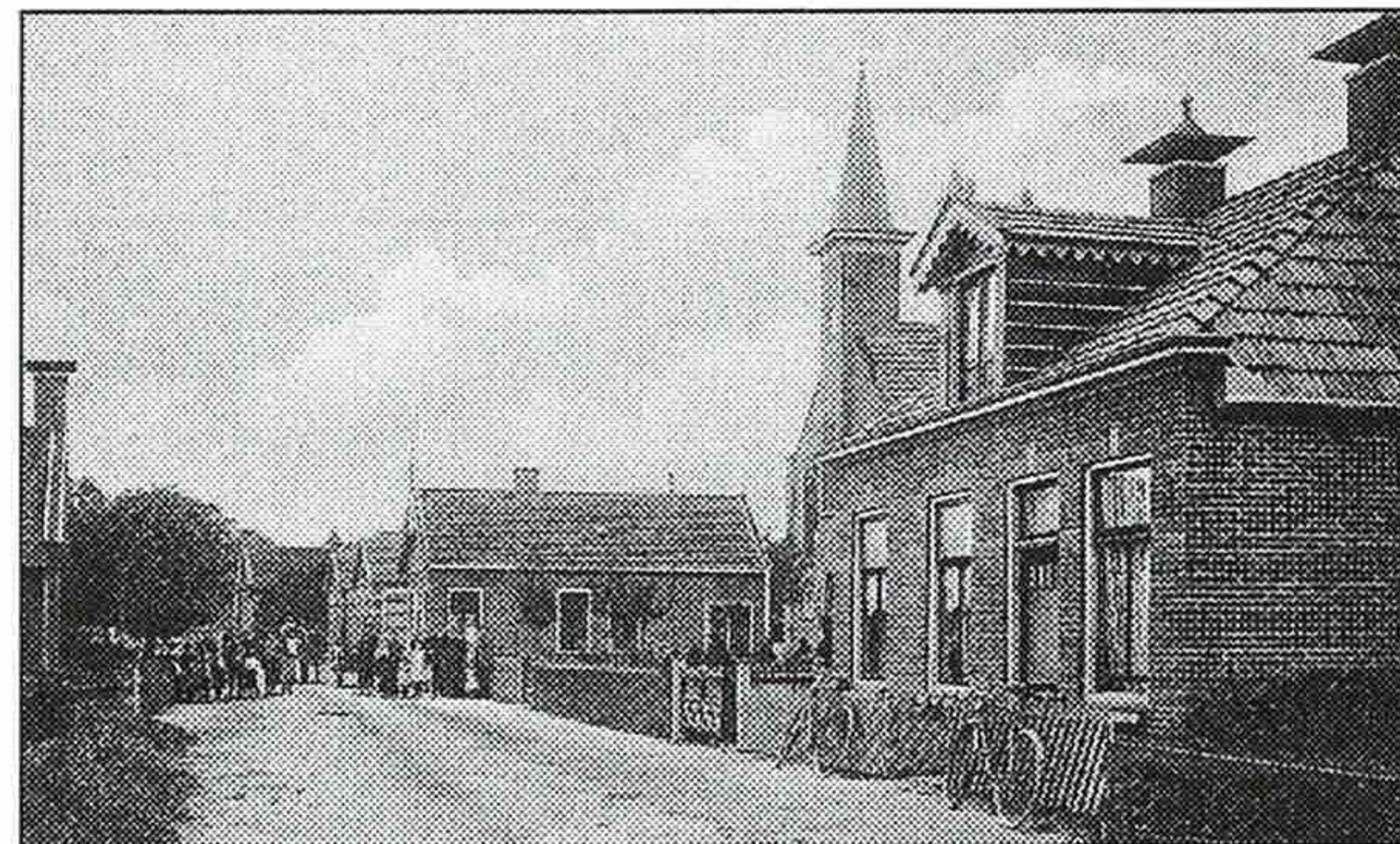
Nu gaan wij over de Skeane Heawei. Daar stond vlak tegen de sloot een oud huis, nu het erf van Jelle v.d. Wal. Waar Jelle nu woont is veel later gebouwd, dat liet Joeke v.d. Woude bouwen.

Ten oosten ervan woonde Hans Linting, die had daar boerderij; er stond nog een berg agter. Dan stond er de boerderij waar Jan Adema laatst woonde. Die is omstreeks 1900 gebouwd en die stond eerst aan de andere kant van de weg, waar nu de skilder Jan Kuipers woont.

Waar Remmelt woonde (nu Roel de Boer) is omstreeks 1909 gebouwd, dat was voorheen bouwland. De openbare skool (Nu drukkerij de Vries.) en het huis stonden er toen ook al en er is van buiten niet veel veranderd. Er gingen toen veel meer kinderen dan nu naar de skool bij de Great Haersmawei.

Nu gaan wij naar de kamp van Jan Vaartjes. De oude smederij van Kiers was het laatste wat er gebouwd is (nu J. v.d. Wal). Het eerste in de rij was het huis waar Jan Kooistra woont en dat liet Vaartjes voor zichzelf bouwen (nu J. Veenstra).

Hij had daar een veevoerhandel. In 1908 werd de pastorie gebouwd en Vaartjes verkogt zijn huis aan Gerben Kooistra en liet voor zichzelf het huis bouwen waar nu wed. Herder, Eele'Geertje, woont (nu C. Herder). In 1910 is de Gereformeerde Kerk er gebouwd, zoo zien wij dat de kamp voor Vaartjes in die tijd een goudmijn werd. Als wij nu ten oosten gaan, waar het oude kosterwoninkje staat, stond daar zoo wij dat toen noemden, de oude stal. Dat was een oud paardehok van meneer Sietsma. Daar waren twee wooningen van gemaakt, niet best die er moest woenen.

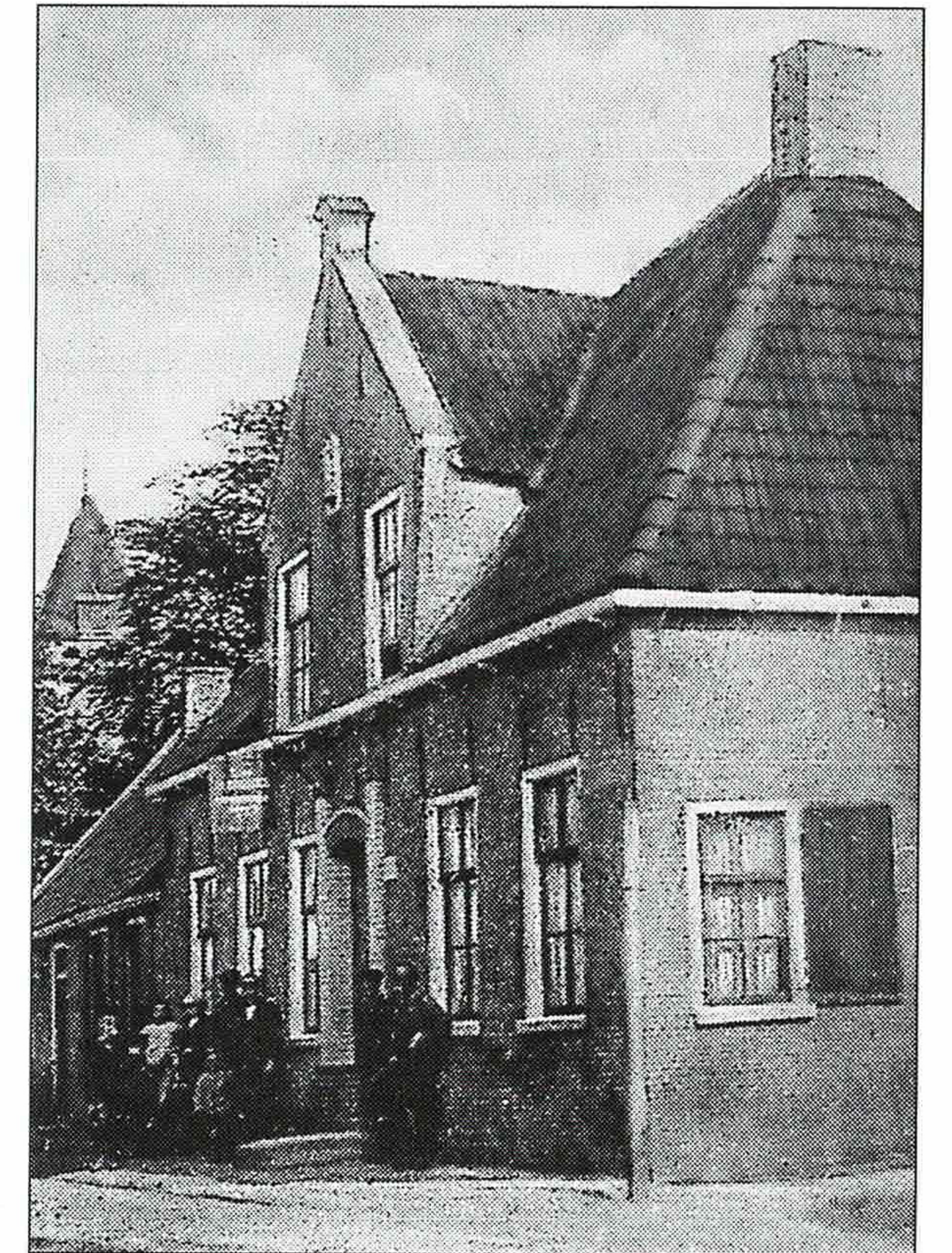
Rechts het 2^e huis van Jan Vaartjes, in het midden het 1^e wat hij liet bouwen

Dan stond er een oud gebouw waar twee gezinnen woonden: Jan de Vries woonde op de westkant, die was skilder en had een kruidenierswinkel. Op de oostkant woonde Bloksma, dat was de schoonvader van Jelle Zijlstra, de oud-president van de Ned. Bank.

Waar nu de bakkerij staat, daar agter, stond een heel oude bakkerij en daar woonde Wobbe bakker, de overgrootvader van de tegenwoordige bakker (Kees de Vries). Daar liep een straatje van geele steenen heen. Hij is afgebroken en die er nu staat is toen opgebouwd. In het oude huis ten oosten woonde Sjoerd Tijema, die was wagenmaaker. Waar Gerrit Adema nu woont stond een heel oude boerderij. Dat was toen zoowat een vlugtheuvel, die geen onderdak had kon daar nog teregt. Tot Gerrit Adema kwam, die trouwde en kocht hem. Gerrit was klompmaaker en groentekoopman en kapper, alles in die oude schuur.

Ten oosten, tegen de Slotsingel, woonde Minte Poelstra. Die was daar timmerman en de zoon Rein had wat boerderij. In 1911 is Minte overleeden en werd het huis verkogt aan Ale Klaver, die kwam van Meerum in Groningen. Die heeft er niet lang gewoond, hij was timmerman, maar ging failliet. Waar Wiebe Jelsma nu de winkel heeft (inmiddels de "Spar" van Gerrit Adema) stond een oud huis waar twee gezinnen in woonden. Op de westkant woonde Freerk Postema, de vader van wed. Jelsma. Die had daar een hok agter staan en had wat boerderij. Dan komt de Fabrykswei, die was bestraat met dikke keisteenen.

Dan krijgen wij de oude herberg. Daar woonde Hendrik Mulder, die was boer, bakker en had een kafee. Waar nu agter de zaal is daar stonden toen de ovens en die deur aan de westkant was er ook niet. Er stond een berg agter en dat was ook meteen de w.c. Als het kafee uitkwam, dat was toen 's avonds om tien uur, dan stond daar eerst een rij bij langs. Vrouwen kwamen er haast nooit in het kafee, die hoorden in die tijd nog thuis.

De oude herberg van de fam. Mulder

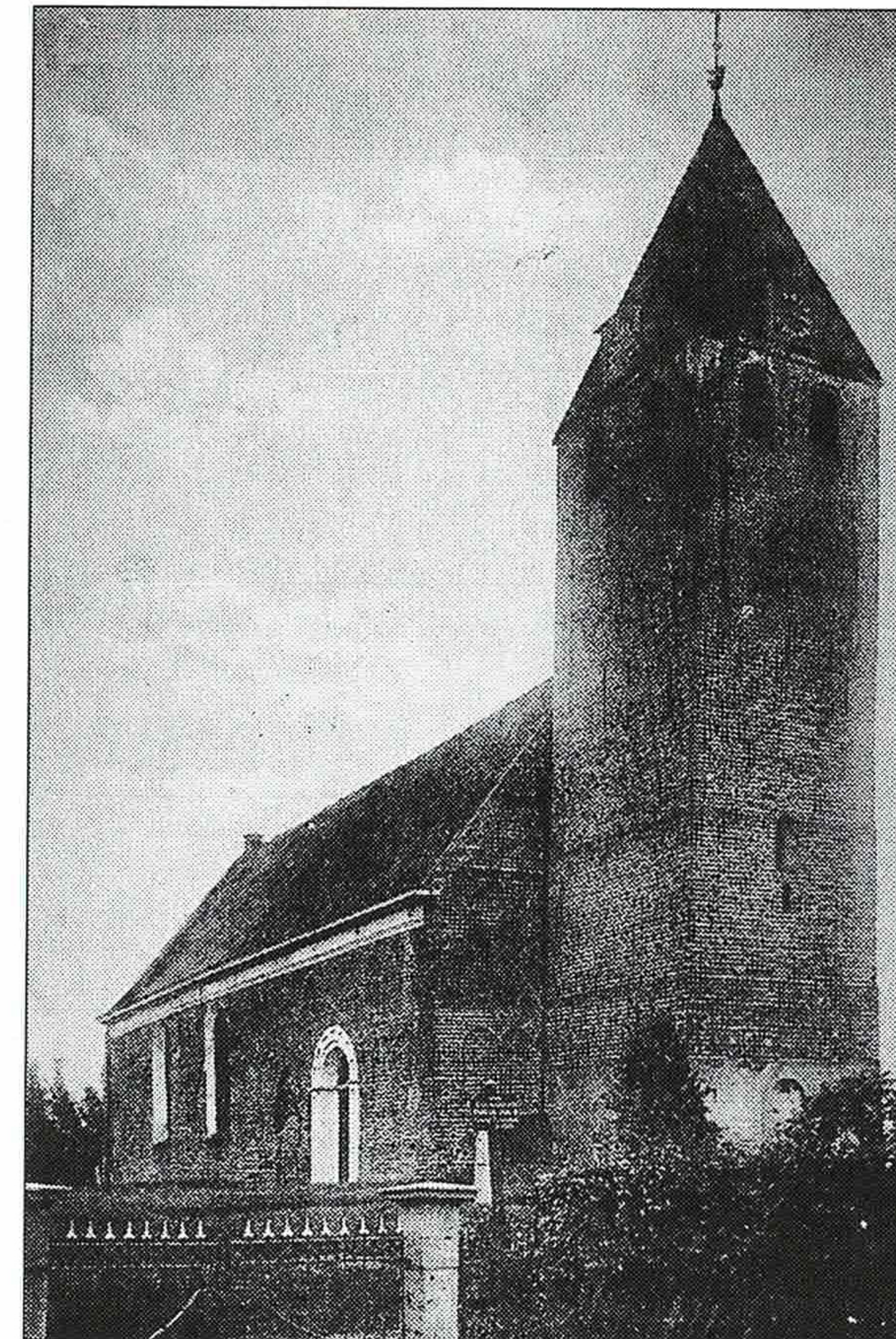
Ten oosten stond nog een oud huis, daar woonden twee gezinnen. In de oostkant woonde Jan Potskipper. Die had daar een pot- en pannenwinkel. Dat was een bijzondere man. Hij sneed uit lange turf allerlei bijbelse voorstellingen, zoals Jona in de walvis, Salomons eerste rechtspraak, en uit Openbaring, het lam zal bij de wolf verkeer en nog veel meer. Dat kon hij pragtig doen. Bij Jan Postkipper was het 's avonds altijd een vergaaderplaats. Voor het winkeltje daar stond altijd een groepje mensen. Ten oosten stond een groote boom tegen de weg aan en daar ging de ploeg onder als het begon te regenen. Voor de pastorie, langs de weg, lag een sloot en die liep ook ten oosten tot waar nu het Volksgebouw staat. Dan lag er een brugje waar nu de garage is. Op de zandweg lag een straatje langs die sloot. Waar het huis van H. Postema staat (nu B. Postema en W. Okkema) daar stond ook een oud huis waar weer twee gezinnen in woonden. Aan de eene kant woonden Jakobus en Gaatske. Die was in die tijd doodgraver zo ze dat toen noemden.

Steenbeek kocht het huis en liet het afbreken en bouwde het huis dat er nu staat. Daar kwam toen het postkantoor in en dat was een heele verbetering, want nu kwam er ook telefoon in Oudega. Nu zijn wij bij het kerkhof. De poort die er nu staat aan de noordkant stond toen voor dat oude huis, en dan stond hij noord-zuid. Die heg stond er toen ook al maar een eindje ten oosten stond er een

Enne Steenbeek liet het eerste postkantoor bouwen naast de Hervormde kerk

klein poortje en er lag een straatje naar de kerk. Daar was toen de ingang, het model van de deur is nog wel in de muur te zien. Op de oostkant van het kerkhof stond weer een poort, zoodat ze er weer met de wagen konden afrijden, want het lijk werd toen met paard en wagen gebragt.

De Nederlands Hervormde kerk met de poort op de Westkant

We gaan nu verder tot Bouke de Haan (Sânbuorren 14, nu Bouke Mulder). Langs dit eindje weg stonden aan beide kanten dikke ieperen boomen. Daar woonde Steenbeek eerst. Die was snieder, dat was kleermaaker, en hij had een manufactuurenwinkel. Hij heeft in die tijd de berg erbij laa-

ten bouwen, maar hij kreeg een nieuw huis en verkogt dit aan Jakobus Hoekstra. Dat was de vader van Oebele Hoekstra en die dreef daar een handel in veevoer en een kruidenierswinkel. Dan stond daarnaast een oude boerderij waar Joeke de Vries nu woont. Ten oosten daarvan, waar Harm Wijmenga nu woont, was een oude timmerzaak. Daar woonde Minze v.d. Veen en die had een dogter en daar trouwde Linze Kuperus mee en die werd daar boer. De plaats waar Hielke Weening woont, (Sânbuorren 40), is omstreeks 1915 gebouwd voor Tj. de Jong. Dan staat die van Jelle Kooistra er, daar woonde Johannes Tjeerdsma. En die van Jan Landmeter (nu Visser) is omsteeks 1908 gebouwd. Daar kwam Hendrik Mulder te wonen, maar dat liep mis en hij verhuurde zich te Aglum bij een boer.

Nu gaan wij weer terug naar de buurt en ik zal u nog tragten duidelijk te maaken hoe die er heen lag.

Ten zuiden van de weg stond een heg, vanaf de Fabrykswei tot en met waar Melle (nu Douwe) Sibma woont. Die stond voor alle huizen langs.

Aan de noordkant in de buurt stond een rij lindeboomen, zoo één als er nu nog voor de smederij van Alle Welling staat. In de midden van de weg lag een paar meter breede bestrating in en dan aan iedere kant nog een meter keisteenen.

De lindeboomen zijn hier noch aanwezig. Links het huis van Pieter Skipper en Antsje (later Postkantoor), dan de smederij, en achter het paard de latere scheerwinkel van Johannes Veenstra en het huis van Baaije Hoekstra.

Dan lag er nog op iedere kant een straatje van kleine geele steenen en dan lag er voor de herberg nog een strookje zwarte grond. Dat werd zaterdags wat aangeharkt.

Bij Baaije (Buorren 12) stond nog een stekje langs de weg en daar lag nog wat breeder stuk grond. ook stonder er toen lampen; die gaaven toen ligt door peterolium.

Er stond één bij Egbert Kijlstra, tegenover de Fabrykswei, één bij de herberg, één bij de openbare skool, één voor de Skeane Heawei, één op It West bij de Dijkfenne en één bij de Molenhoek. 's Avonds tien uur ging Roel Bron er met de ladder bij langs en dan waaren ze weer uit. Er lag een sloot langs de noordkant van de weg van Harm Bouma in de Buorren tot aan Izaak Kijlstra op It West.

Waar Folkert de Haan nu woont was een groote dobbe, daar kon het vee uit drinken. Nu beginnen wij weer bij de plaats van Jonker. Daar woonde toen Wiebren Jonker, die was naast Binne v.d. Wal heereboer, zoo wij dat toen noemden. Wiebren Jonker werkte niet, hij bragt wat koffie naar het land, maar hij stond vaak bij het hekje bij de weg.

Waar Gerben Kooistra woont (nu Rabobank) dat is gebouwd in 1918. Ik heb het grondwerk meegeedaan en de fundementen nog uit de grond gehaald en toen ben ik in dienst gegaan.

Dan gaan wij over de Agterwei. Op de "tippe" stond eerst een hooiberg en dan een oud hok, dat was de veestalling.

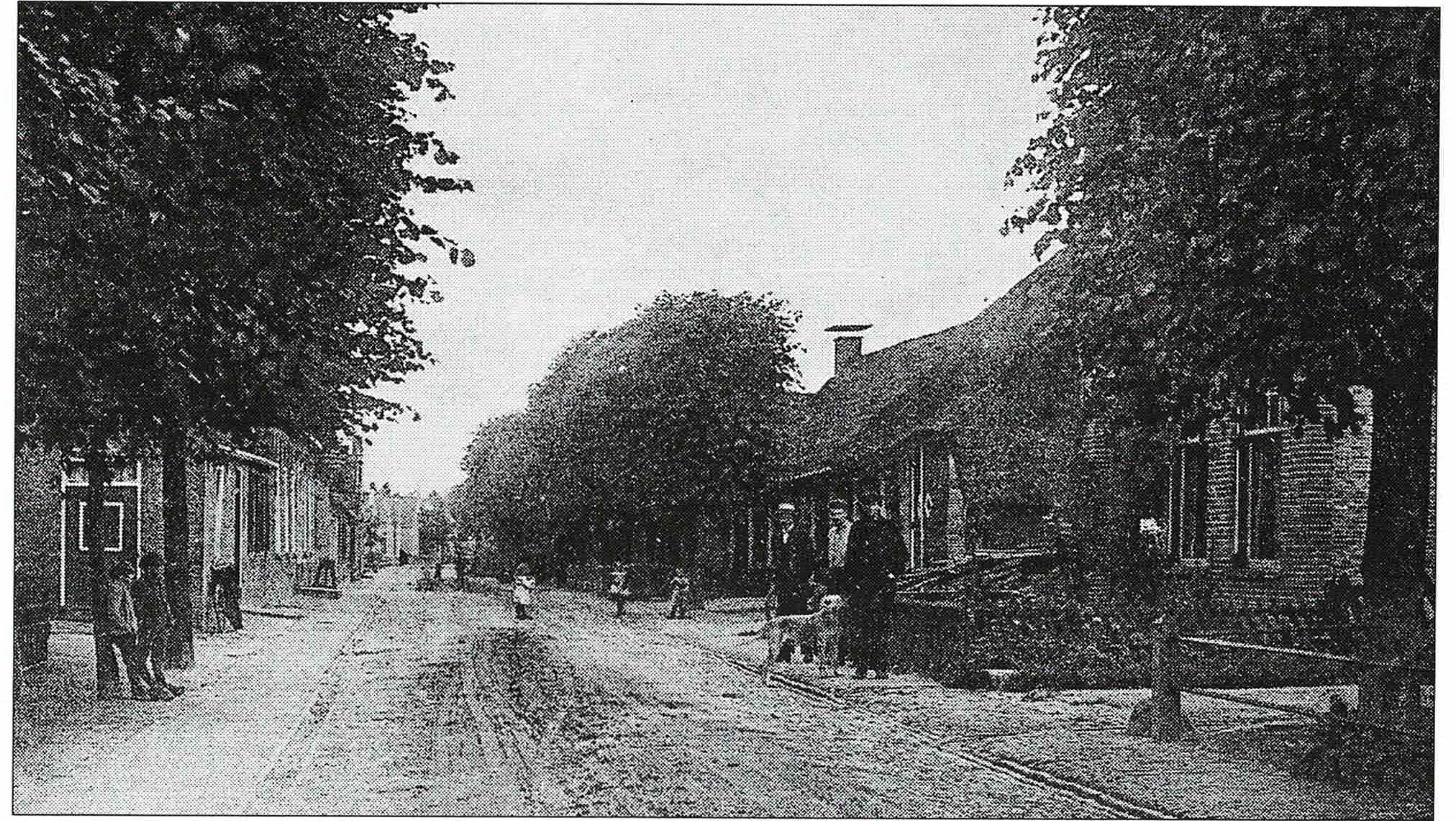
Op deze foto is de lantaarn voor het huis Egbert Kijlstra duidelijk te zien. Dit is het huis dat er in 1909 stond, vóór de bakkerij en nu de bungalow. De vader van Egbert, Hielke, staat voor het huis. Links, nu het huis van Kijlstra, de dubbele woning van Jan Weima (potskipper) en "skearbaas" Hendrik Herder

Dat stond heel dicht tegen de Agterwei.
 Dan stond er een huis en daar woonde Pieter
 Skipper, die had daar boerderij.
 De smederij van Welling die er nu nog staat
 was een heel oud geval. Waar nu de kamer en
 de winkel zijn daar was toen de werkplaats en
 de werkplaats nu is er laater bijgebouwd.
 Ten oosten stond een oud huis, daar was in

die tijd ook boerderij in en dan koomen wij
 bij Baaije en haar zoon Johannes. Die had
 boerderij, was beerehouder en had een her-
 berg. Als wij 's avonds door de buurt liepen
 dan stond Baaije met de muts op in de kier
 van de deur en dan zei ze; "Kom er even in,
 je hoeft niks te koopen, kom even bij de
 kagel". Baaije wist van lokken.

Baaije Hoekstra voor het stekje bij haar huis

Meester Bosma, Folkert Kramer en Jan Weima (Jan potskipper) met zijn hond voor het hout van Kramer. Jan Weima ging met de hondkar "bij de streek". Midden op de weg Tjitske Hendriks Herder, één van de beide andere meisjes is Anna Johannes Veenstra

Dan kwam de oude waagenmakerij van
 Folkert Kramer, laater de zoon Douwe, ook
 een heel oud geval. Toen kreeg de waagen-
 maker de boomen nog heel thuis, die wer-
 den met een groote schulpzaag uitelkaar
 gesneden, alles handkragt.
 Over de steeg stond een groot gebouw, dat
 was vroeger de gortmakerij. In 1900 begon
 Hielke Kijlstra er een bakkerij, die is ver-
 bouwd en later heeft zijn zoon Ebgert hem

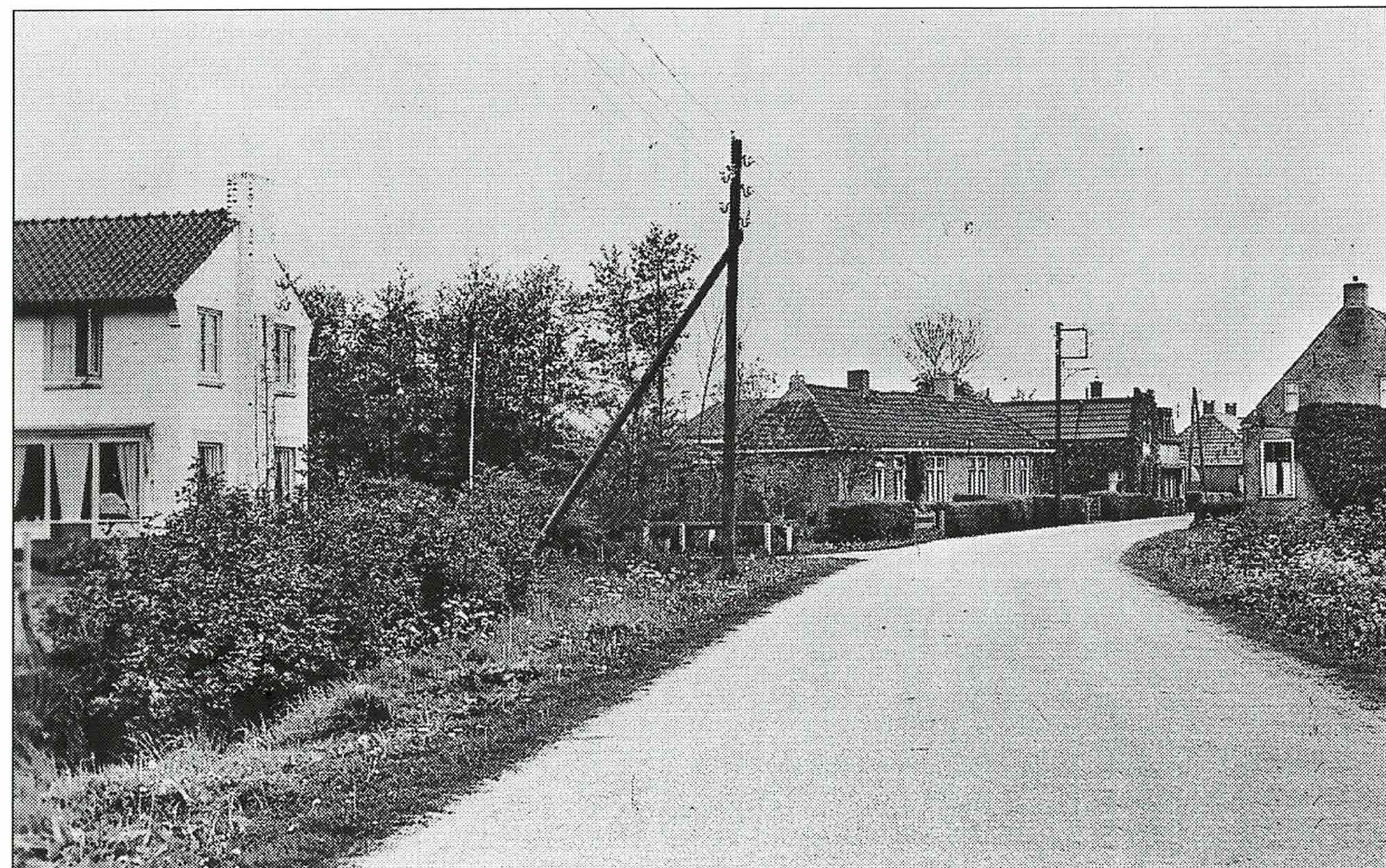
laaten afbreken en heeft er de bungalow
 voor in de plaats gezet.

Dan gaan wij tot aan de Gariperwei. Aan de
 westkant stond een plaats van de Ned.
 Hervormde Kerk.

Daar heb ik eerst gekend Hendrik Mulder en
 laater Fokke Postma. Daar lag langs de oost-
 kant een straatwegje en ten oosten van dat
 wegje lag een breede gragt.

Dat was van de Hoofdweg tot aan de Agterweg. De voerend van de gragt is gedempt in 1914 toen de Gariperwei werd aangelegd.

De plaats waar Henk Herder nu woont, werd toen bewoond door Jan Dirks de Jong. Dat was een heele groote boerderij, veel land was er bij. Dat was een Sietsma-plaats.

Midden op de foto het huis waarin vier gezinnen woonden

Van overlevering heb ik wel eens gehoord dat die toen werd verpagt voor f 425,-- per jaar. Nu gaan wij naar de vier kaamers zoo dat toen was, daar woonden vier gezinnen. In de eerste, waar Louw Zandstra woont, daar woonden zes volwassen mensen in. Nu kunt u zien hoe de mensen toen moesten wonen. Veel later zijn er twee van gemaakt.

Middelpunt van deze foto is de bakkerij van Jan Aukes de Vries. Voor de bakkerij groenteboer Siebren Adema met de bakfiets

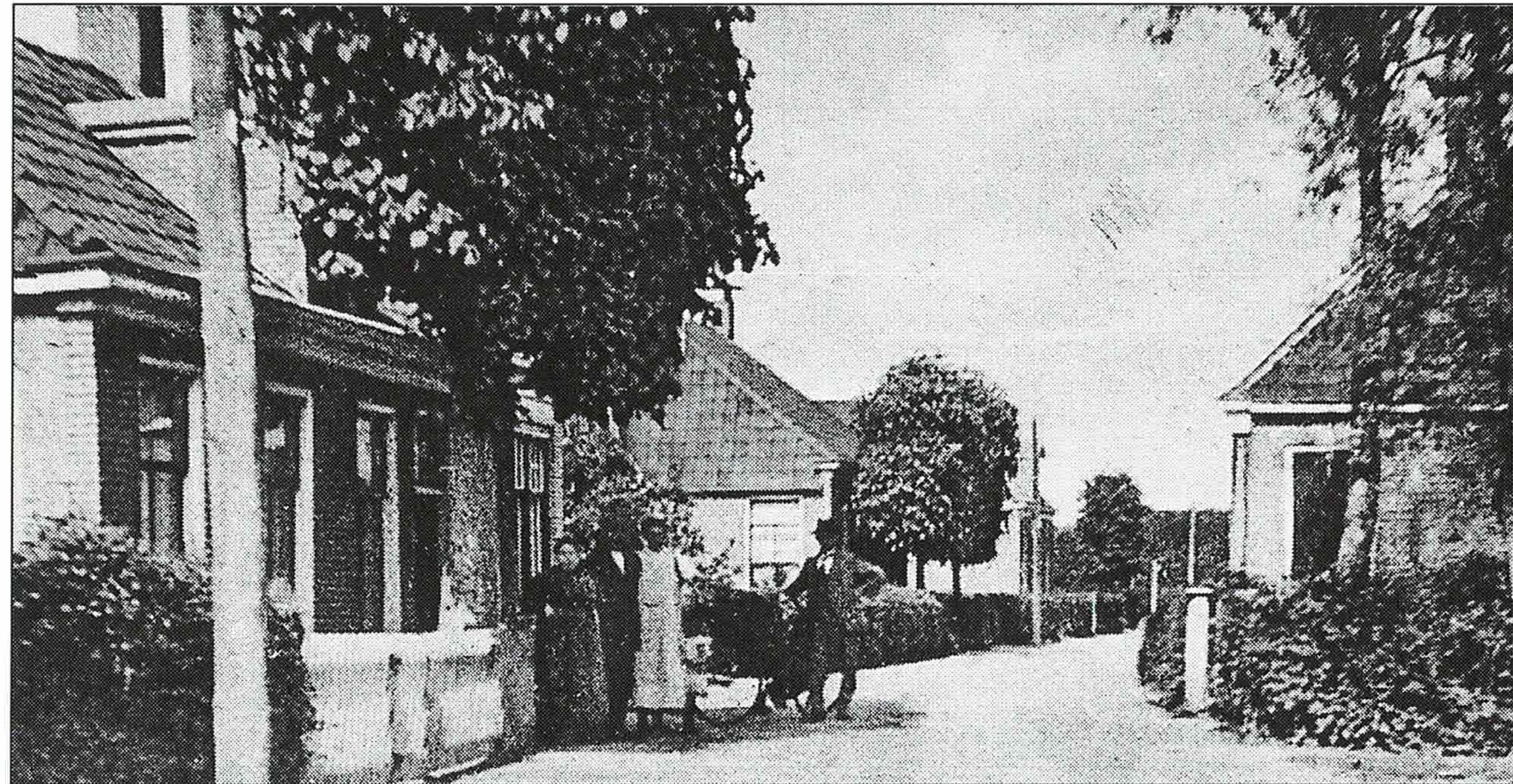
Ten oosten woonde Kornelis Nijhuis, die had een timmerzaak en een kruidenierswinkel, die hij verkogt aan J. van Maanen. Die heeft er niet zoo lang gewoond en bouwde het huis ernaast, waar Kleinhuis nu woont, en zette daar de timmerzaak voort. De oude slagerij is omstreeks 1908 gebouwd en dat dan komt is veel later gebouwd en waar de bakkerij in is geweest dat was omstreeks 1915. Dat heeft Wilko Wilkens daar laten bouwen voor Auke de Vries. Die kreeg Wilko zijn bakkerij over van de molenhoek.

Het wegje ten oosten van de bakkerij dat noemden wij vroeger altijd de nieuwe poorten (de Pasterijereed). Daar stond op ieder eind een poort op, want het was van de Gereformeerde kerk, daar had anders niemand regt of dat hij naar de kerk of skool moest. Het oude huis dat ten oosten staat is omstreeks 1900 gebouwd door Albert Kooiker. Ik heb wel eens gehoord dat toen het er stond hij geen cent had om het te betalen. Het dubbele huis dat dan verderop staat is omstreeks 1908 gebouwd.

Toen ging Oudega er op vooruit want daar kwam een schoenmaker in.

Waar Paulus de Vries woont, Sânbuorren 37 (nu Auke de Vries), daar stond ook een oud huis op. Ook daarnaast stond een groot oud huis, daar woonden twee gezinnen in.

Dan kwam de oude boerderij die stond waar nu Romke Kooistra woont. Dat was een boerderij, een kruidenierswinkel en een stil kroegje. Dan ten oosten was ook een heel oud gebouw waar twee gezinnen in woonden. Harke Houtman heeft het gekogt en maakte er een wooning van met een timmerzaak er agter.

Links het huis waar Kornelis Nijhuis woonde, dan de oude slagerij en de bakkerij van Auke de Vries

Dan ten oosten, waar nu wed. v.d. Velde woont dat was in die tijd een mooie arbeiderswooning en daar woonden Jan Branders en Tjaltje in. Nu koomen wij bij het laatste huis. Dat stond overdwers op die tip. Het stond heel dicht op de Voorweg en dicht op de Agterweg. De kleine ruitjes zaten in de westkant en er woonden drie gezinnen in en soms ook nog groote gezinnen. Het was vreeselijk woenen. Nu komt nog het laatste: agter die wooningen stonden drie w.c.'s, dat waren van die skuine hoekjes, maar elk had er één. Dat was de eerste aankomst in Oudega, dan zaagen ze daar op aan.

Ik hoop dat ik u nu eenigszins een beeld heb gegeven van Oudega van 1900 tot omstreeks 1915. Aan deze skets kunt u zien dat Oudega een heel oud dorp was, oud en arm. De boerderijen waaren oud en de huizen waaren oud. En dan kwaamen al die oude keeten nog.

Er kwam voor heel Friesland en ook voor Oudega eenige verligting, toen het gemaal Tacoziyl werd gebouwd. Dat kon het water iets op peil houden en in het voorjaar was het veel vlugger droog. Er kwam ook wat opleeving met de mobilisatie van 1914–1918. Er waaren veel jonge mannen in dienst en de arbeidsmarkt werd krapper, de loonen trokken iets aan en de opbrengsten bij de boer waaren hooger. Toen is er een paar jaar geweest dat de koeien tussen de agt- en negenhonderd gulden kosten. In 1920 werd het beter. Het waterskap Eernewoude werd opgericht en daar kwam werk van en droog land. De Westerzanding en de Oosterzanding werden drooggemaakt en in 1925 waaren de beide zandings in kultuur gebragt. Toen werd er een stiging in het leeven geroepen, dat heette "Eigen Erf". Landarbeiders en kleine boeren konden een eigen bedrijfsje krijgen tegen vijf procent rente en dan over dertig jaar was het eigendom. Ook kon men een bedrijfsje overnemen op dezelfde voorwaarden. In de Westerzanding werden er zes gebouwd of overgenomen en in de Oosterzanding vier.

Toen kwam er een heele opleeving, het uurloon liep op tot 25 cent. Maar toen kwam in de jaaren dertig de krisis en dat was niet best. Dat is haast niet te beschrijven wat er toen geleeden is. De eene boer na de andere ging failliet, de één nam de ander mee omdat hij borg voor hem was. Ik heb nog in de werkverschaffing met dikke boeren gewerkt. Oude boeren, die al stil leefden, moesten weer op de plaats want de huurder kon geen huur betaalen. Alles ging naar de werkverschaffing. Ik moest wel eens opgeeven bij de bond hoeveel er waaren. Ik had op het meest in Oudega vier-en-tagtig. Het was slecht, de koeien kostten niets meer, er werden enterriren verkogt voor f 45,--. Die met biggen op de markt stond had groote kans dat hij met meer weer thuis kwam dan waar hij mee weggegaan was. Maar overal komt nog weer een einde aan, en zoo ook hier.

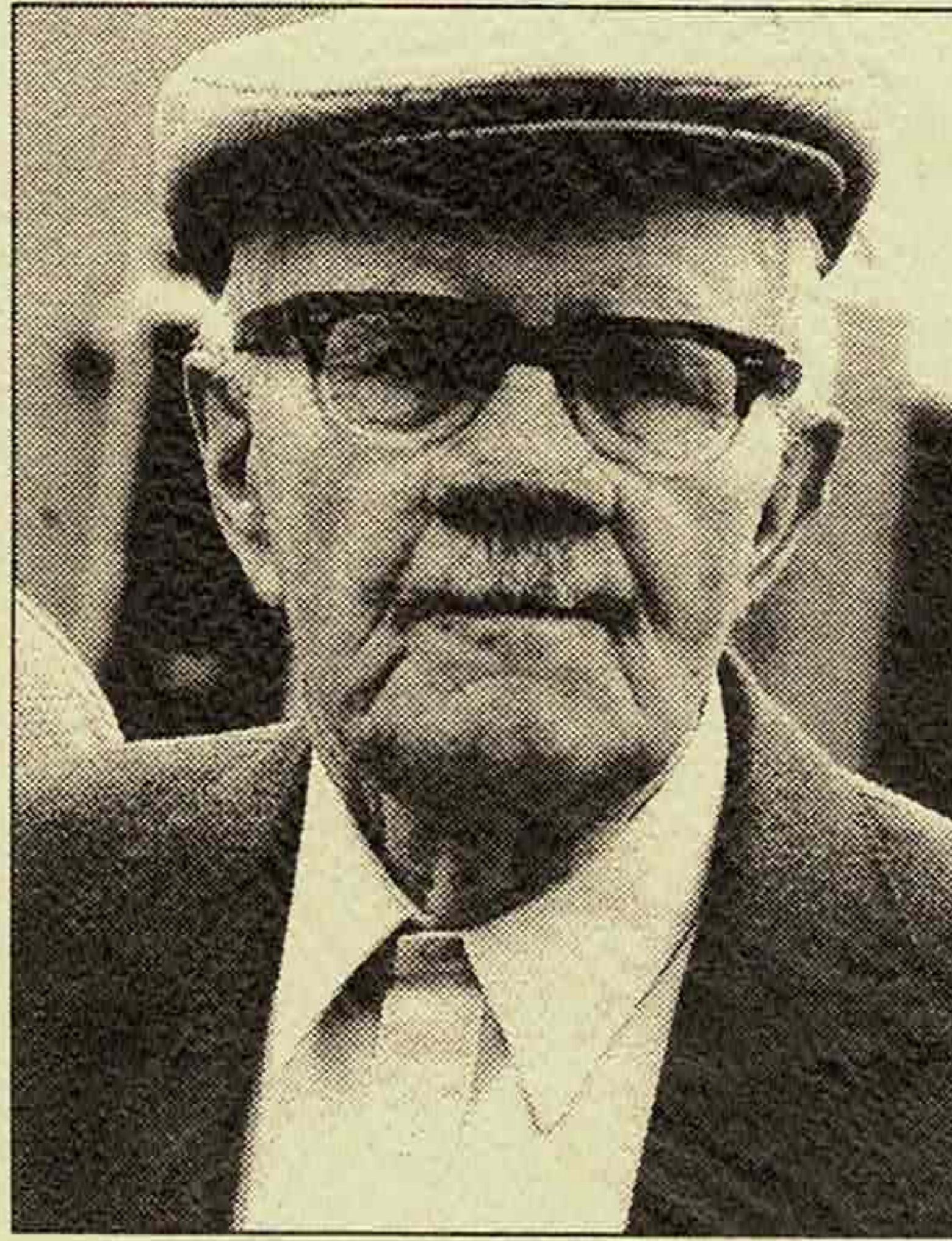
In 1940 kwam de oorlog en wij werden onder de voet geloopt door de Duitsers. Dat viel niet mee om bezet te worden. Maar er kwam verandering, het was allemaal werk en er werd best verdiend. Rost van Tonningen kreeg onze bank in handen en die sloeg maar geld. Elk had een dik boekje op de borst en er waaren veel zwarthandelaaren. Gelukkig, kwam hier ook weer een einde aan en wij werden weer bevrijd. Toen moesten wij weer aan het werk en er was arbeidskracht te kort.

De loonen vloogen omhoog en wij kregen een tijd van welvaart, maar dat heeft ons niet veel goeds gebracht. Veelen zijn ontspoord, veel drank en speelen, het geestelijk leeven is sterk agteruit gegaan en veelen keeren de kerk

de rug toe. Nu hebben wij weer een tijd dat het iets minder gaat. Nu beginnen ze al te klaagen dat het armoe is in veel gezinnen, maar ik meen dat het nog allemaal weelde is. Hiermee wil ik eindigen.

Het huis waar Sierd de Vries jaren heeft gewoond aan het Utein 2

Sierd de Vries

Sierd de Vries werd geboren op 18 september 1898 op 't Utein in Oudega.

Als vier jarige jongen kwam hij met zijn ouders in de Jan Durks polder te wonen.

Tot zijn twaalfde jaar heeft hij daar gewoond.

Zijn verhaal begint daar dan ook.

In dit boekje "Sierd de Vries vertelt" geeft hij een beschrijving van het dorp Oudega (Small) tussen ongeveer 1900 en 1915.

Wie er woonden en waar, maar ook onder welke omstandigheden.

Sierd de Vries is begonnen met schrijven toen hij 89 jaar oud was.

Hij is landarbeider geweest, heeft veel voor het waterschap gewerkt en na de oorlog is hij boer geworden in Oudega. Daarnaast is hij bestuurslid geweest van de landarbeidersbond en later van de C.B.T.B.

Sierd de Vries overleed op 15 april 1994 in Sumar op de hoge leeftijd van 95 jaar.